

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्द भूमि

(The Ananda Bhoomi)

वर्ग २९

अंक ६

आश्विन पुर्णिमा

The Lumbini Peace Pagoda
(Special Issue)

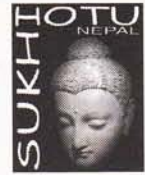
On the Auspicious Occasion of Inaugural Ceremony on 3rd Nov. 2001

आनन्दभूमि

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक

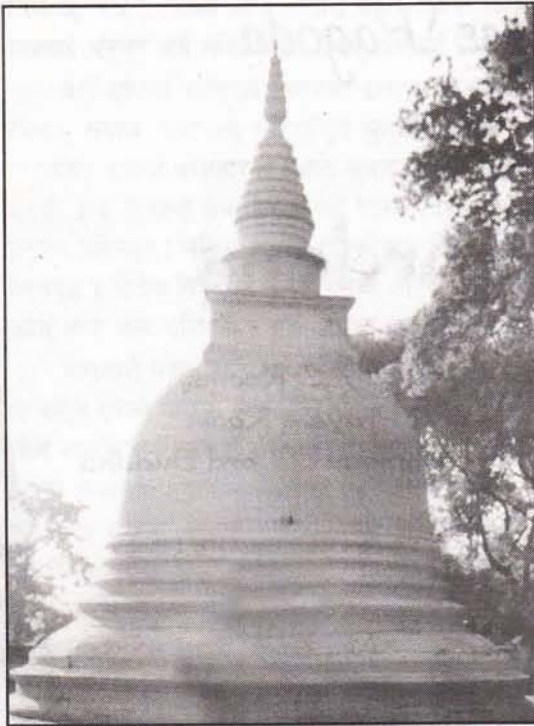

आश्विन पूर्णिमा २०५८
बु.सं. २५४५

वर्ष २९ अंक ६
ने.सं. ११२१

The Ananda Bhoomi (Year 29, Vol. 6)
A Buddhist Monthly : October 2001

बुद्ध वन्दना

बु.सं. २४९२ मा उद्घाटन गरिएको
आनन्दकुटी चैत्य

वन्दामि चेतियं सब्बं, सब्ब ठानेसु पतिट्ठितं ।
सारीरिक धातु महाबोधि, बुद्धरूपं सकलं सदा ॥

I salute every chetiya (Pagoda) that may
stand in any place, the bodily relics, the
Great Bodhi, and all images of the
Buddha.

प्रमुख सल्लाहकार

भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर (अध्यक्ष, आ.कु.विहार)

निर्देशक

भिक्षु सुदर्शन महास्थविर (उपाध्यक्ष, अ.ने.भि. महासंघ)

सम्पादक

भिक्षु कोण्डन्य (बुद्ध विहार भुक्टीमण्डप, २२६७०२)

सह-सम्पादकहरु

भिक्षु निग्रोध (विश्व शान्ति विहार, ४८२९८४)

राजु महर्जन (ग:छें, ५३७८८१)

विशेष सहयोग

त्रिभुवनधर तुलाधर, भुरुङ्खेल, २६३३००

सल्लाहकारहरु

भिक्षु धर्ममूर्ति (सचिव, आ.कु.वि. गुठी)

तीर्थ नारायण मानन्धर (अध्यक्ष आ.कु. दायक सभा)

कला समायोजक

फलसमान शाक्य, ओकुबहाल, ५३१४४८

कम्प्यूटर सज्जा

दीपक महर्जन, हक टोल

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुठी

प्रमुख व्यवस्थापन तथा सह-प्रकाशन

सुखी होतु नेपाल

वितरण व्यवस्थापन

संघरत्न डंगोल (श्रीवहाल), राकेश महर्जन, उत्तमधर महर्जन

आर्थिक व्यवस्थापन

विनोद महर्जन (सैंठु गणेश, ५३८१६७), सुरज महर्जन

सहयोगीहरु

बुद्ध जयन्ती समारोह समिति (श्रीघः) भिक्षु अस्सजि, नरेश
वज्राचार्य (बुटवल), हरिगोपाल महर्जन, गंगाराम महर्जन,
अनागारिका करुणावती, सुनकेशरी श्रेष्ठ (बनेपा),
राजेन्द्र महर्जन, राजु गौतम, विकास तामाङ ।

सम्पर्क कार्यालय

सुखी होतु नेपाल,

बुद्ध विहार भुक्टीमण्डप, पो.ब.नं. ९९३, काठमाडौं

फोन नं. २२६७०२/४८२९८४ ई-मेल : sukhi@ntc.net.np

वार्षिक रु. १००/-

एकप्रति रु. १५/-

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरौं ।

*Heartily Congratulation
On the Eve of Auspicious Inaugural Ceremony
of World Peace Pagoda*

Maya Gardens

A three star category hotel with all AC Rooms,
Restaurant, Conference Hall & Prayers Room
Only 10 minutes walk to the exact birthplace of Lord Buddha

Owned & Managed by KGH Group of Hotels & Resorts
One of the Most trusted business house in Nepal with 40 years of experience in Hospitality Industry

Lumbini, Nepal, Tel: 977-071-80220, Fax: 977-071-80219
Email: ho@nepalhotel.com / bmg@nepalhotel.com
Website: www.nepalhotel.com/buddhamaya

KGH Group of Hotels & Resorts

Kathmandu Guest House

Thamel, Kathmandu

Tel.: 977-1-413632, 416682

Park Village Hotel

Budanilkant, Kathmandu

Tel: 977-1-373935, 375279

www.nepalhotel.com

“शान्ति स्थापनार्थ शान्ति तवरमै भूमिका निर्वाह गरीनु पर्छ”

वैरभावले वैरभाव कहिल्यै शान्त हुदैन, अवैरभावले मात्र वैरभावलाई शान्त पार्न सकिन्छ, समन र वशमा पार्न सकिन्छ भन्ने बुद्धोपदेश आज प्रत्येक मानिसले आफ्नो मनमा धारण गर्नुपर्ने बेला आएको छ । आज सम्पूर्ण विश्व जगत त्राही-त्राही अवस्थामा बाँचिरहेको छ, भयावह नरसंहारपूर्ण अवस्थाको लक्षण देखापरिरहेको स्थितिमा आकुल-व्याकुल तवरमा बाँचिरहेको छ । अन-आकुल नभइ आकुल-व्याकुलपूर्ण सोचविचार, क्रियाकलाप, नीति निर्देशनमै अधिकांश मानिसहरु अगाडी बढेको बढेकै छ, भलै उनीहरुले आफू अगाडि बढ्ने नाममा भन भन पछि धकेलिदै धकेलिदै विश्वको संहारतर्फ उन्मुख भैरहेको तथ्यलाई अनुभूत गर्न सकिराखेका छैनन्, यसलाई विडम्बनापूर्ण दुःखदायी प्रवृत्तिको हावी नभने अरु के भन्ने ?

यहाँ दुईजना व्यक्तिको मिलनमा द्वन्द्व हुन्छ, छलकपट र षडयन्त्र हुन्छ, आपसी खुट्टा तान्ने प्रवृत्ति हावी हुन्छ भने परिवार, समाज, राष्ट्र एवं अन्तर्राष्ट्रिय मुलुकहरुका बीच शक्तिद्वन्द्व हुनु स्वभाविक कुरा हुन् तर एक व्यक्तिले संसारलाई हल्लाइदिने जघन्य नरसंहारको स्थिति श्रृजना हुन्छ भने त्यो अस्वाभाविक घटना हुनसक्छ । विश्वको इतिहासलाई पल्टाउँदा आपसी द्वन्द्व, रिसइवी तथा द्वेष भावले शक्ति प्रदर्शनको नाममा धेरै विध्वंशात्मक नरसंहारहरु भैसकेका रगतले पोतिएका पानाहरु भेटिन्छन् । विभिन्न संग्राम र क्रान्तिहरु भैसके, साम्प्रदायिक गूटमै विभक्त भइ विविध राष्ट्रहरुका बीच युद्ध भई प्रथम विश्वयुद्ध र द्वितीय विश्वयुद्ध समेत भैसके, जतिवेलाको त्रासदीपूर्ण त्यो युद्धको परिणाम आजसम्म कहालीलाग्दो पारामै किन नहोस् फल फल सम्झिनेहरु अझै जीवित अल्याख मानिसहरु छन् ।

हालसालै संयुक्त राज्य अमेरिकामा नरसंहारपूर्ण, आतंककारी क्रियाकलाप भयो, वास्तवमा यो बदनियतपूर्ण घृणित कार्य जो कसैले गरेको वा गर्न लगाइएको भएतापनि त्यसलाई सबैले विरोध गर्नु पर्छ । कसैले सीमित स्वार्थ सिद्ध गर्न वा रिसइवी साँध्न त्यस्तो कार्यसिद्ध गर्न खोज्दा निर्दोष प्राणीहरुको ज्यान खतरामा पर्ने कुरा सबैलाई थाहा भएकै कुरा हो । शक्ति द्वन्द्वको नाममा आक्रमण प्रत्याक्रमणले विश्वलाई युद्धतिर धकेलिने हुन्छ, जसले गर्दा आधुनिक विश्वको आयु अझ छोट्टीने सम्भावना बढी हुन्छ । हिंसा, आतंक र अशान्तिको विरुद्ध हिंसा र आतंककै बाटो रोज्नु कथंकदाचित फलदायी हुनेछैन, बरु त्यो प्रत्युत्पादक सावित भई प्रलयकारी निम्त्याउनु जस्तो हुन्छ । यसउसले कसैमा पनि “विनाशकाले विपरित बुद्धि” भै नहोस् । अझ धर्मलाई काखी च्यापी पवित्र युद्ध जेहादको परिकल्पना पनि कसैमा नआओस् जसले गर्दा धर्मको नाउँमा साम्प्रदायिक दंगा र धर्मयुद्ध भन्ने भावनामा सुधार आउने निश्चित छ ।

आज सबैले बाँच र बाँच्न देऊ भन्ने बुद्ध शिखालाई अनुगमन गरी पञ्चशीलको आधारभूमि सहअस्तित्वको सिद्धान्तलाई पालना गरी जल्दाबल्दा समस्यालाई रचनात्मक रुपमा सुधार गरी विश्वको अस्तित्वलाई जोगाउने तर्फ शक्तिसम्पन्न राष्ट्रका नेता भनाउँदाहरुले एक नजर लगाउनु अत्यावश्यक भएको देखिन्छ । परिणामतः शान्ति वा न्यूक्लियर बम यी दुवैमा एउटालाई छनौट गर्ने बेला आएको छ ।

अन्तमा दोश्रो विश्वयुद्ध पछि विश्वमा शान्ति स्थापना होस् भन्ने मनसायले जापानका निचिदात्सु फुजि गुरुले विश्वस्तरमै विश्वशान्ति स्तूप बनाउने परिकल्पना गर्नुभए अनुरूप आज विश्वका ५६ राष्ट्रहरुमा ७३ वटा विश्वशान्ति स्तूप निर्माण भैसकेका छन् । बुद्ध जन्मभूमि लुम्बिनीमा निरन्तर शान्ति एवं अधिष्ठानको प्रतीक विश्वकै सबैभन्दा ठूलो विश्वशान्ति स्तूप ३rd Nov. 2001 को दिन समुद्घाटन हुँदैछ । समुद्घाटन पूर्व काठमाडौं देखि पोखरा हुँदै लुम्बिनीसम्म शान्ति पैदलयात्रामा सहभागीहुने सम्पूर्ण स्वदेशी तथा विदेशी यात्रीहरुमा हार्दिक मंगलमय शुभकामना छ साथै यस पुनित कार्यले विश्वमा शान्ति स्थापनार्थ केही योगदान पुगोस्, सबैमा शान्तिको भाव जागोस्, हिंसा हत्या आतंक र युद्धमा होमिने मनस्थिति सेलाओस् भन्ने कामनाका साथ विश्वजगत युद्धभूमि-रणभूमिमा होइन आनन्दभूमिमा परिणत होस् भन्ने हाम्रो सद्दृष्टि एवं भवतु सबै मंगल ।

R. Pandey

लुम्बिनी : श्वेनत्साङ्को शब्दमा

अनुवादक : संघरत्न डंगोल

श्रीबहाल, पाटन

वाणश्रोतदेखि उत्तर-पूर्वमा अस्सी -नब्बे ली. टाढा गएपछि लुम्बिनी आइपुग्छ । यहाँ शाक्यहरूको स्नान गर्ने एउटा कुण्ड थियो । कुण्डको पानी सिसाजस्तै स्वच्छ-सफा थियो भने चारैतिर विभिन्न प्रकारका फूलहरू सजिएका थिए । यस कुण्डबाट चौविस-पच्चीस पाइला टाढा उत्तरतर्फ यौटा अशोक वृक्ष थियो, जुन सुकिसकेको थियो । यही बुद्धको मनुष्य लोकमा जन्म भएको थियो । बुद्धको जन्म तिथि उत्तर वैशाखको अष्टमी अर्थात् चीनि पंचाग अनुसार तेश्रो महिनाको आठौँ दिनमा भएको थियो । स्थविरवादीहरूको मान्यता थियो कि उत्तर वैशाखको पूर्णिमा अर्थात् चीनी पंचाग अनुसार तेश्रो महिनाको पन्ध्र दिन थियो ।

यस वृक्षको पूर्वमा एउटा अशोक स्तूप थियो, जहाँ दुईवटा नागहरूले नवजात राजकुमारलाई प्रथमवार नुहाइदिएका थिए । आफ्नो जन्म हुने बित्तिकै कसैको सहारा बिना नै स्वयं चल्न हिंड-डुल गर्न सक्थे । उनले क्रमशः पूर्व, दक्षिण, पश्चिम र उत्तर गरी चारै दिशामा सात सात कदम पाइला टेकी घोषणा गरे “आकाश र धर्तीमा म नै सर्वश्रेष्ठ पुरुष हुँ । अब मेरो पुनर्जन्म कहिल्यै हुनेछैन ।” (=अगो हमास्मिं लोकस्स अयं अन्तिमा जाति, नत्थिदानि पुनब्भवो, ति । पालिमा प्रचलित - अनु.) जहाँ जहाँ उनले पाइला टेकेका थिए त्यहाँ त्यहाँ

कमलको फूल फुलेका थिए भने दुईवटा नाग धरतीबाट आकाशतर्फ उडे । यौटा नागले धरतीमा तातो (=उष्ण) पानी तथा अर्कोले चिसो (=शीतल) जल छर्केर राजकुमारलाई नुहाइदिए । राजकुमार स्नान-स्तूपको पूर्वमा दुईटा निर्मल जलधारी नाग सुन्दथे भने प्रत्येक सुत्ने स्थल सँगै एक-एक स्तूप रहेका थिए । यसै दुईस्थलबाट दुईवटा नाग आकाशमा उडेका थिए । बुद्धको जन्म भइसकेपछि परिजन तथा अन्य बन्धुहरू दौडी दौडी नुहाइदिन चाहेका थिए । त्यसैबेला मायादेवीको छेउमै जमिनको दुईतिर बाट पानी निस्कें, एक ठाउँबाट तातो र अर्को ठाउँबाट चिसो पानी आए र सबैले नुहाए । पानी निस्केंको ठाउँबाट दक्षिणमा पनि एउटा स्तूप थियो जहाँ इन्द्रले नवजात बुद्धलाई स्वागत गरेका थिए । जब बुद्धको जन्म भइसकेको थियो, इन्द्रले घुँडा टेकी देवी वस्त्रद्वारा उनको स्वागत गरेका थिए । त्यसको नजिकै चार स्तूप थिए, जहाँ चार देवराजाले बुद्धलाई आफ्नो हातमा थापेका थिए । जब बुद्ध दाहिने काखबाट उत्पन्न भयो, तब चार देवराजाहरूले बुद्धलाई सुवर्ण कम्बल ओढाई पिर्कामा बसाए र मायादेवीलाई भने “यहाँले एउटा सौभाग्यशाली पुत्रलाई जन्म दिनु भएको छ । यो धेरै नै खुशीको कुरा हो । जब समस्त देवतागण समेत प्रफुल्लित भएका छन् भने संसारि याहरूको कुरै नगरौं”

May all being be happy and well.

बैंक अफ काठमाण्डू लिमिटेड
Bank of Kathmandu Ltd.

New Road, P.O. Box : 9044 Kathmandu, Nepal
Tel : 231556, 231557, 231558, 231674, 231575,
Fax : 223279, Tlx : 2820 BOK NP
SWIFT : BOKLNPKA, E-mail : moti@bok.com.np

यी चारस्तूपहरूको केही पर यौटा ठूलो शिला स्तम्भ थियो, जसमा अश्व (=घोडा) को प्रतिमा बनेको थियो । यो स्तम्भ सम्राट अशोकले निर्माण गरेका थिए । पछि एक जना द्वेषी नागद्वारा प्रदर्शित विजुली (ज्वाला) बाट यस स्तम्भ बीचमै टुटी त्यसै धरतीमा लडेका थिए । यसको नजिकै (दक्षिण-पूर्व बहने) एक नदी (सरिता) थियो । यो स्थानीय जनताहरूका बीच "स्निग्ध सरिता" भनी प्रचलित थियो । जब मायादेवीले पुत्रलाई जन्म दिइन् तब देवताहरूले स्निग्ध कुण्ड उत्पन्न गरेका थिए ताकि मायादेवीले यसमा नुहाएर स्वच्छ प्राप्त गर्न सकुन् । यो कुण्ड अहिले एउटा नदीमा परिणत भैसके र पनि यसको पानी तैरिरहेको (बुलबुल) देखिन्थ्यो ।

लुम्बिनी : चिनीया यात्री फाहियानको शब्दमा

कपिलवस्तु नगरबाट ५० ली. पूर्वमा यौटा बगैचा थियो । बगैचाको नाम लुम्बिनी हो । त्यहाँ महारानीले एउटा कुण्ड (पोखरी) मा नुहाएकी थिइन । त्यसपछि पोखरीबाट उत्तर कुना भएर माथि उत्रिन् । २० पाइला जति अगाडी हिंडिन र उनले आफ्नो हात उठाएर यौटा वृक्षको हाँगा पूर्व दिशा फर्केर समाइन । यसपछि कुमार लाई जन्म दिइन् । कुमारले पृथ्वी - स्पर्श गरी सातपाइला टेके । दुईजना नागराजाहरूले कुमारलाई नुहाइ दिए । नुहाइदिएको स्थलमा इनार बनाइयो । स्नान गराइएको स्थल इनारमा अद्यावधि श्रमणहरूले पानी लिने गरिरहेका छन् । पानी पिउने गरेका छन् ।

(जगमोहन बर्माले संवत् १९७६ मा हिन्दीमा अनुदित चीनी यात्री फाहियानको यात्रा विवरण ग्रन्थबाट अनु.)

कुनै अपराध गरेको भए त्यसलाई स्वीकार गर्नु, फेरि कहिल्यै अपराध नदोहोर्नुपर्छ - यही नै आर्य गृहस्थको कर्तव्य हो ।

Shrestha Oil Distributors

Tilganga Auto Care Pvt. Ltd.

P.O. Box : 9008, Tilganga, Kathmandu,
Nepal, Tel : 483981, 470362, 490067, Fax : 977-1-474193

Subisu Cablenet Pvt. Ltd.

Baluwatar, Kathmandu, Tel : 4-29616, 4-29617 URL : www.subisu.net, E-mail : scn@subisu.com

1. Subscription fee NRs. 200/- per month including VAT an up to 2 nos. of T.Vs can be connected through this subscription in a Single house.
2. Installation Fee NRs. 950/- per line be charge. If you wish to connect more than one T.V., for every extra T.V. an additional cost of NRs. 250/- will be charge as an installation fee.
3. 20 meters drop will be provided at subdsized cost of Rs. 300/- if subisu point and client connection point exceed 20 meters then clients have to pay NRs. 30 per meters of the cable.
4. 5% discount on payment of 6 months and 10% discount on 12 months subscription fee.
5. We provide 45 channels.

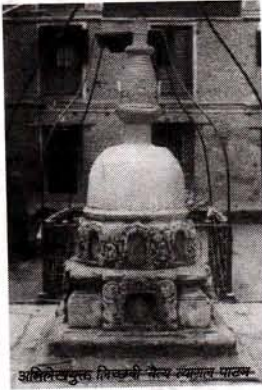

चेतिय : चैत्य

✍ भिक्षु सुदर्शन महास्थविर

त्रिपिटकमा चेतिय

पालि त्रिपिटकमा धेरै चेतियहरूका नाउँहरू आएका छन् । उदाहरणको लागि उदेन चेतिय, गोतम चेतिय, सत्तम्बक चेतिय, बहुपुत्त चेतिय, सरणद्व चेतिय, चापाल चेतिय, अगालव चेतिय, आनन्द चेतिय, कूटबन्धन चेतिय, सुपतिट्ठ चेतिय, वन्दना चेतिय आदि नाउँ उल्लेख गर्न सकिन्छ । शाक्यमुनि बुद्धको प्रसंग संगै यी चेतियहरू मध्येमा केही चेतियहरूको नाउँ आएकोले केही व्यक्तिहरू मान्दथे - बुद्धको जीवन कालमा नै बुद्धको स्मारक रूपमा चेतिय भइसकेको छ । केही विद्वानहरू मान्दथे - अतीत बुद्धहरूको स्मारक रूपमा चेतियहरू थिए ।

अश्विनेश्वरमुक्त चित्तको चैत्य, अगाल, पाल्पा

चेतियको अर्थ

चेतियको अर्थ, प्रयोजन र वर्णनबाट धेरै भावबोधक भएको देखिन्छ । मृत्यु भएको व्यक्तिको स्मारक, सार्वजनिक आश्रय स्थान, शान्त स्वच्छ प्राकृतिक विश्राम स्थल प्राचीन देव देवीको प्रतीक स्थललाई चेतिय भनिन्छ । “चेतिय चारिकम र चेतिय आहिदन्ता” शब्दबाट बोध हुन्छ, चेतियहरूलाई चारिका गर्दथ्यो र चेतियहरूको परिक्रमा गर्दथ्यो ।

जेतवनमा अगिदत्त ब्राह्मणलाई बुद्धले भन्नु भएको छ -

बहुं वे सरण यन्ति, पब्बतानि वनानि च ।

आराम रक्खचेत्यानि, मनुस्सा भयतज्जिता ॥

ने तं खो सरणं खेमं, ने तं सरण मुत्तमं ।

ने तं सरण मागम्म, सब्ब दुक्खा पमुच्चति ॥

जेत/अश्विनेश्वर चैत्य, चीन

मानिसहरू भयभीत भएर पर्वत, वन, आराम (उद्यान), रूख र चेतियहरूको शरणमा जान्छन् । यस शरणबाट भयमुक्त हुन सकिन्दैन । (यी शरण क्षेम्य छैन) । यी शरण उत्तम शरण हुँदैन । यी शरणबाट दुःख मुक्ति हुँदैन । (धम्मपद १४/१०-११)

यस उद्धरणबाट “चेतिय” बुद्धकालीन समाज संस्कारमा शरण स्थल, पूज्य स्थल वा प्राचीन अज्ञात देव देवी स्थल रूपमा रहेको बोध हुन्छ । बुद्धको महापरि निर्वाण पछि “चेतिय” शब्द बौद्ध स्मारक अर्थमा प्रयोग भएको देखिन्छ । बुद्धको जहाँ दाहसंस्कार गरियो त्यसैलाई मुकूटबन्धन महाचैत्य रूपमा उल्लेख गरे । एकातिर पुरातात्विक उत्खननमा माटोको शीलमा मुकूटबन्धन महाचैत्य उल्लेख पाइएको छ भने आर्य मंजुश्री मूलकल्पःमा हिरण्यवती नदी तिरमा मुकूटबन्धन चैत्य भएको वर्णन छ । (नद्या हिरण्यवतीतीरे चैत्य मुकूटबन्धने, गाथा संख्या १९०) । समन्त पासादिका र महावंस बुद्धले आफ्ना शिरको केश (धातुको रूपमा) स्मरणार्थ दिएको वर्णन गर्दछ । अंगुत्तर निकाय अट्ठकथा यी केशधातुलाई असितम्भान नगरको प्रवेशद्वारमा चेतिय बनाएको विवरण दिन्छ ।

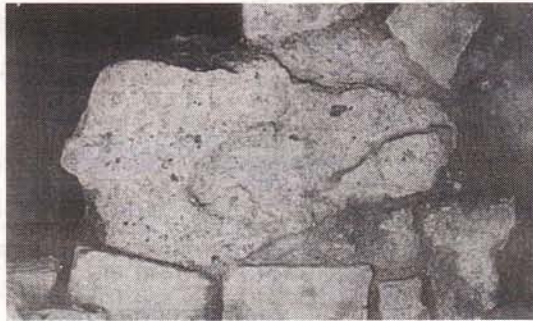
दिव्यावदान (कुणालावदान) अनुसार भविष्यका जनताको अनुग्रह र अनुकम्पाका लागि अशोकले चिन्ह राख्न लुम्बिनीमा पहिलो चैत्य बनाउनु भयो । (चिन्हानि च कुर्यां पश्चिमस्यां जनतायामनुग्रहार्थम्... चिन्हानि चैव कुर्यां पश्चिमां जनतामनुकम्पार्थम्... । इदं हि प्रथम चैत्यं बुद्धोत्तम चक्षुषः ।) यस अर्थमा सिद्धार्थ जन्म स्मारक (मायादेवी मन्दिरको श्री ५ को सरकार पुरातत्त्व

हुड्डिखेल भविकै महांकायको लिच्छवी चैत्य र त्यसैमा कुंदियुको चैत्य

विभाग, लुम्बिनी विकास कोष र जापानी बौद्ध परिषद्को संयुक्त उत्खनन क्रममा जुन चिनो ढुंगा (Marker stone) पाइयो त्यही बौद्ध संवेजनीय स्थलको पहिलो चेतिय

बुद्ध जन्म स्मारक मार्केट स्टोन

(७० से. मि. लामो उत्तर-दक्षिण लम्बाकारमा रहेको चिनो-ढुंगा प्रथम चैत्य पूर्व-पश्चिम ४० से. मि. को र १० से. मि. मोटाईको छ ।)

(चैत्य) हो । अशोकको लुम्बिनी स्थित शिला स्तम्भको अभिलेखमा कुंदिएको "सिलाविगडभीचा" को अध्ययन अन्वेषण वि.सं. २०५३ (लुम्बिनीया किचलय), वि.सं. २०५५ मा गरे अनुरूप जापान बौद्ध परिषद (Japan Buddhist Federation) ले ईस्वी २००१ मा दिइएको महामाया देवीको मन्दिर उत्खननको पहिलो भागमा Archaeological Research at Mayadevi Temple, Lumbini Volume I) पनि "सिलाविगडभीचा" को अर्थ चिनो - ढुंगा (Marker

Stone) प्रथम चैत्यलाई स्वीकारेको छ । यो लुम्बिनीको पहिलो चैत्य बुद्धले पहिलो पदार्पण गरेको भूमिमा प्रतिष्ठापित छ ।

चेतियको प्रकार

बौद्धहरूको चेतिय वन्दनाको पुरानो एक पालि गाथा छ:-

वन्दामि चेतियं सब्बं, सब्ब ठानेसु पतिदिठतं ।

सारीरिक धातु महाबोधि, बुद्धरूपं सकलं सदा ॥

शारीरिक धातु, महाबोधि (वृक्ष) र सबै बुद्धरूप (रूपमा) सबैठाउँमा प्रतिष्ठापित चेतियहरूमा संघै म नमस्कार गर्दछु ।

यस गाथा अनुसार चेतियलाई बुद्धको शरीरधातु, महाबोधि (वृक्ष) र बुद्धरूप (स्मारक) रूपमा तीन वर्गीकरण भएको देखिन्छ ।

महापरिनिर्वाण सुत्र अनुसार बुद्धले आफ्नो परिनिर्वाण पछि शरीरलाई अग्नि संस्कार गर्नु र शरीर अवशेष अस्थिलाई निधान गरेर चौवाटोमा थूप (स्तूप)

**मेरो पौरख, मेरो गौरव,
मेरो काठमाडौं**

काठमाडौं महानगरपालिका कार्यालय
Kathmandu Metropolitan City Office

फोन नं. २३१४८१ (प्रमुख), २३१४२९ (उप-प्रमुख),
२३१३१२ (कार्यकारी अधिकृत)
पोस्ट बक्स नं. ८४१६, टेकु, काठमाडौं

बनाउने आज्ञा गर्नु भएको थियो । यसरी पालि प्रयोगमा चेतियको अर्को स्वरूप थूप हुन गयो । चेतिय देखा पर्‍यो :-

१. सारीरिक चेतिय (अत्थिधातु चेतिय)
२. परिभोग चेतिय
३. निमित्त चेतिय अथवा उदेस्स चेतिय

सारीरिक चेतियको अर्थ बुद्धको शरीरावशेष अस्थिधातु निधान गरिएको चैत्य हो । परिभोग चेतिय शब्द बुद्धले प्रयोग गर्नु भएको स्मारक बोधिवृक्ष हो । तर पछि गएर बुद्धले प्रयोग गर्नु भएको अरु वस्तुहरू निधान गरेका चेतियलाई परिभोग चेतिय भन्न लागे । हवेन्साड आदि चिनिया यात्रीहरूको विवरणमा बुद्धको पात्रो र लौरो आदि निधान गरिएको

परिभोग चैत्यको उल्लेख पनि पाइन्छ । बुद्धको स्मरण गर्न अथवा बुद्धको उद्देश्यमा बनाइने चेतियबाट बुद्ध प्रतिमा नभएको साधारण श्रद्धा चेतिय [Votive Chetiya (Stupa) जस्तो कि नेपालका लिच्छवि चैत्य)], बुद्धको जन्म,

सार्थकालको लिच्छवि चैत्य

सम्बोधि-प्राप्ति, धर्मचक्रप्रवर्तन र महापरिनिर्वाणका प्रतीक चिन्ह मात्रको मूर्तिहरू, त्यस्तै जन्म सम्बोधि प्राप्ति धर्मचक्रप्रवर्तन र महापरिनिर्वाणको मूर्ति भएको चेतिय (जस्तो कि सारनाथ संग्रहालयमा रहेको अभिव्यजन चेतिय), बुद्धका विभिन्न मुद्राका मूर्तिहरू भएका चेतियहरू, बुद्ध-बोधिसत्त्वका मूर्तिहरू सहितका चैत्यहरू, पंचबुद्धका मूर्तिहरू भएका चैत्यहरूको विकास क्रम अगाडी बढाइयो ।

चेतियको प्रकारान्त विकासमा धम्म चेतियको अस्तित्व पनि पहिलो देखि देखा पर्दछ । शुरुमा बुद्धका उपदेश नै धम्म चेतिय थियो । पछिगएर धम्म ग्रन्थ अथवा धर्मपंक्ति उल्लेख गरिएका स्वर्ण, रजत र ताम्र पत्र निधान गरिएका स्मारक धम्म चेतिय रूपमा विस्तार भयो । धर्म प्रति अज्ञान-श्रद्धाबाट चैत्य भित्र हस्तलिखित

धर्मका थ्यासफूहरू समेत चैत्यमा निधान गरिएको देखेको छु ।

चेतिय: चैत्य

पालि चेतिय शब्दको पर्यायवाची संस्कृत शब्द चैत्य हो । सामान्यतः चेतिय र महाचेतिय भने जस्तै चैत्य र महाचैत्य पनि भनिन्छ । त्यस्तै नेपालमा चैत्यलाई स्तूप पनि भनिएको देखिन्छ । स्तूपको पालि पर्यायवाची शब्द थूप हो । तर निर्गलहवास्थित अशोकको शिलास्तम्भमा “थुबे” शब्द कुंदिएको छ । यस्तै पाटनको ४ स्तूपलाई आज पनि जनजिब्रोले “थुर” (थूढ) भनिन्छ ।

“थू” मूलतः पालि शब्द भए “ढूँ” नेपाल भाषाको शब्द हो ।

देव सङ्गहातको लिच्छवि चैत्य

नेपालका लिच्छवि चैत्यहरू

लिच्छविकालका अभिलेखहरूमा स्पष्टतः र पूर्णतः चैत्यको नाउँ उल्लेख गरेको अहिले सम्म पाइएको छैन । श्रयंशुवर्मा नाउँ उल्लेख भएको गोकर्णस्थित अभिलेखमा

(स्वयम्) भूचैत्यभट्टा (रक) उल्लेख पाइएको छ । त्यसो भएता पनि लिच्छविकालको अभिलेख भएको पाटनको उत्तम बहाल र काठमाडौं ढोकाबहाल स्थित लिच्छवि चैत्य सहित सयकडौं लिच्छवि चैत्यहरू हाम्रो सामू छन् । त्यागल टोलको बाटोमा रहेको लिच्छवि चैत्यमा हेडवारको प्रसिद्ध बौद्ध दर्शन अभिव्यक्त गर्ने “ये धर्मा हेतुप्रभवा...” श्लोकको खण्डित रूपमा प्रभवा (हे) तु तेषां तथागतो ह्यव..... एवंवादी महाश्रमणः” उत्कीर्ण गरिएको छ । ललितपुर त्यागल टोल कै गहिरीधाराको उत्तर दिशा स्थित एकमा ८ पंक्तिको लिच्छवि लिपिको अभिलेख छ । चैत्यको बीच भागमा चारैतिर दुई दुई पाटामा दुई दुई पंक्तिका यी अभिलेखहरू छन् । यो अभिलेख चैत्यमा पंचबुद्धको प्रारम्भिक अवस्थाको द्योतक हो । नीलवर्ण अक्षोभ्यको वर्ण अभिलेख उत्तर पाटामा

गणबहाल, काठमाडौंको लिच्छवी चैत्य

छ । साथै समन्तभद्रको वर्णन पनि यही छ । त्यस्तै अमिताभको अभिलेख वर्णन चैत्यको पूर्व पाटामा महास्थान प्राप्त संगै छ ।

अभिलेख र सम्बत् भएको लिच्छवि चैत्य

लिच्छवि चैत्यमा गण बहिल (गण महाविहार) स्थित लिच्छवि चैत्यहरूको ठूलो महत्व छ । गण बहिल (गण महाविहार) मा तीनवटा लिच्छवि चैत्यहरू र एउटा पाकेको माटोको गजूर विहार जीर्णोद्धार क्रममा पाएको छ । माटोको गजूरबाट पूर्व लिच्छविकाल संकेत गर्दछ भने त्यहाँ अंशुवर्माका मुद्राहरू पनि पाइएका छन् ।

लिच्छवि चैत्यहरू मध्येमा एउटा चैत्यमा कुंदिएको लिच्छवि अभिलेखमा सम्बत् समेत उल्लेख छ । मैले यस अभिलेखको बारेमा बु.सं. २५२६ मा प्रकाशित नेपालय बुद्धधर्म (भाग १) पुस्तकमा उल्लेख गरेको थिएँ । परन्तु चैत्य सम्बन्धी अन्वेषक र लेखकहरूको ध्यान जान सकेको देखिएन । अतः यस लेखमा यस चैत्यको सचित्र पहिलो पटक प्रकाशित गरीरहेको छु । यस लिच्छवि चैत्यमा कुंदिएको लिच्छवि अभिलेख यस प्रकार छ - “ऊँ संवत् ५१३ (५००+१०+३) देव धर्म्मोयं ..... यदत्त पुण्यं तद्भवतु माता पितृ पूर्वङ्गम वाप्तयेद् भवतु ।” यसरी यो स्तूप वि.सं. ६४८ (५१३+५३५) को हुन आउँछ । सं. ५१२ सम्म राजा शिवदेव एकलैको नाउँ अभिलेखमा देखा परेतापनि महाप्रतिहारको रूपमा भौमगुप्त राजामा बिन्ति चढाउने व्यक्तिको रूपमा देखा पर्दछ । तापनि राजा शिवदेवको नजदिक अंशुवर्मा आइसकेको भएता पनि कुनै आश्चर्य छैन । किनभने सं. ५१६ जेष्ठ सम्म अंशुवर्माले श्री महासामन्तको पद लिइसकेको छ । अर्को कुरा यो अभिलेखमा सम्बत् मात्र भएको होइन स्वयं अभिलेखको लिपि अनुसार पनि यो लिच्छवि चैत्य राजा शिवदेवको पालाको भएको स्पष्ट छ । यस कारण लिच्छवि चैत्यहरूको

कलात्मक पक्ष, वास्तुकला पक्ष, धर्म र दर्शनको पक्ष, प्रतीकात्मक अभिव्यञ्जनात्मक पक्षबाट क्रमागत रूपमा अध्ययन अध्यापन गर्न सो संवत् सहित उल्लेख भएको लिच्छवि चैत्य एक आधारभूत केन्द्र बिन्दुको रूपमा महत्वपूर्ण चैत्य हो ।

लिच्छवि चैत्य नेपालको बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृति अध्ययनका लागि एक युगको आधारशिला हो । काठमाडौं उपत्यका र यसको सेरोफेरोमा सयकडौं लिच्छवि चैत्यहरू फैलिएका छन् । धेरैजसो लिच्छवि चैत्यहरू अज्ञात आफ्नो मूल थलोबाट ढुंगेधारा वरपर, पछिल्ला साना ठूला चैत्यहरू भएको क्षेत्रमा स्वयं पुराना महाचैत्यको र बहाल बहिलको क्षेत्र र कुना काप्चामा ल्याई स्थापित गरेका पनि छन् । काठमाडौं, पाटन, भादगाउँ, कीर्तिपुर, चोभार, (पशुपति क्षेत्रको जंगलमा) मात्रै होइन उपत्यका बाहिर पनि यत्रतत्र सर्वत्र सयौं लिच्छवि चैत्यहरू स्थापित भएका छन् । लिच्छवि चैत्यकै मात्र एक विशेष अध्ययन, अन्वेषण र लेखनको ठूलो अपेक्षा छ ।

कुमारी - घट र बसन्तपुर स्थित प्राचीन दरवारको कुनामा बाटोमुनि रहेको चैत्य, १९-६-२०५४

नेपालका पूर्व लिच्छविकालका र उत्तर लिच्छविकालका हजारौं चैत्यहरू नेपाली बौद्ध जनताको धर्मप्राण श्रद्धा र श्रमको पवित्र प्रतीक हो । नेपाली जनसंख्याको अनुपात र भू क्षेत्रको आयामबाट विचार गर्दा यस देशमा यतिका चैत्यहरू हुनु, यतिका कलात्मक, वास्तुकलात्मक, अभिव्यञ्जनात्मक प्रतीकका चैत्यहरू हुनु मलाई लाग्दछ नेपालको आफ्नै विशेषता हो । सांस्कृतिक सम्पदाको अक्षय निधि हो । लिच्छवि चैत्यको अध्ययनमा पुराना वंशावली (भूतवृत्तान्त) गोपाल राजवंशावली आदि

पनि उल्लेखनीय श्रोत हुन् । उदाहरणको लागि केही दृष्टान्त प्रस्तुत गरिन्छ । राजा विश्व (वृष) देवले सीनगु (स्वयम्भू) विहार चैत्य भट्टारिकाको प्रतिष्ठा गरे । राजा धम्मदेवले राजविहार बनाइ धमरे चैत्य भट्टारिकको प्रतिष्ठा गरे । राजा मानदेवको तपस्याको प्रभावबाट ठूलो चैत्य उत्पन्न भयो । राजा शिवदेवले खासौ चेत (बौद्ध) प्रतिष्ठा गरे ।

नेपालका चैत्यहरूको विभिन्न नाउँ

नेपालका विशेषतः काठमाडौं उपत्यकामा श्रद्धालु बौद्धहरूले चैत्यको कला र वास्तुकला आश्चर्य जनक रूपमा वृद्धि विकास गरे । साथै यी कला र वास्तुकलामा दार्शनिक अभिव्यञ्जन पनि अत्यन्तै व्यापक र गहन बनाउँदै लगे । यसै अनुरूप चैत्य महाचैत्य मात्र भएको होइन, अपितु चैत्यहरको नाउँ पनि अभिवृद्धि हुँदै गयो ।

चतुर्व्यूह चैत्य, शिखरकूट चैत्य, पद्मावलि चैत्य, ज्वालावलि चैत्य, पद्मज्वालावलि चैत्य, जलह्युपरि सुमेरु चैत्य, सुमेरु चैत्य, अष्टकोण चैत्य, अष्टकोण परिपद्मावलि चैत्य, वज्रधातु चैत्य, धर्मधातु चैत्य, चित्तचैतन्य चैत्य, पञ्चजीनालय चैत्य, पञ्चबुद्ध चैत्यबाहार, धर्मधातु वागीश्वर चैत्य, धर्म धातु जिनालंकृत चैत्य, जलह्योपरे जिनालंकृत चैत्य, बोधि चैत्य, रम्यकूटागार चैत्य, विम्बचैत्य, चारधाम बुद्धगया चैत्य, घटकूट चैत्य, नितसप्त

पद्मासन चैत्य, धातु चैत्य, उष्णीष विजय धर्मपारंगत चैत्य, व्यदिकोपरिस्मृति चैत्य, रत्न चैत्य, घण्टाकार चैत्य पद्मोपरि जिनालंकृत चैत्य, छत्राकार चैत्य, नमोबुद्ध चैत्य, श्रीलंका चैत्य, मंगल बहुद्वार चैत्य, कनकचैत्य आदि नाउँ यसैको उदाहरण हो । पालि भाषामा पनि धन्वाकार र बुब्बुलाकारथूपको वर्णन पाइन्छ । त्यस्तै यी चैत्यहरूका नामाकरणमा केही प्राचीन चेतिय नाउँसंग तादात्म्य सम्बन्ध राख्छ भने बहुसंख्यक नाउँ श्रद्धावश कलात्मक पक्ष र दार्शनिक भावलाई संगालेर राखिएका पछिल्ला नाउँहरू हुन् ।

***

केही सन्दर्भ ग्रन्थहरू

१. गोपालराज वंशावली - धनवज्र वज्राचार्य कमल प्रकाश मल्ल
२. त्रिरत्न बन्दना
३. दिव्यावदान - मिथिला विद्यापीठबाट प्रकाशित
४. दीघनिकाय
५. धम्मपद
६. महायान सूत्र संग्रह (द्वि. खण्ड)
७. यें देय्या लिच्छवि चैत्य - रत्नकाजी वज्राचार्य
८. लिच्छविकालका अभिलेख - धनवज्र वज्राचार्य
९. लुम्बिनीको काखमा - भिक्षु सुदर्शन
१०. लुम्बिनीया किचलप - भिक्षु सुदर्शन
११. Archaeological Research at Maya Devi Temple, Lumbini (Vol I), Japan Buddhist Federation.
१२. The Nepalese Chaitya - Nielo Gutschow.

*Heartily Congratulation
On the Eve of Auspicious Inaugural Ceremony
of World Peace Pagoda.*

HIMALAYAN HIDDEN ARTS & CRAFTS

Chakupat, Lalitpur

Proprietor : Swayambhu Bajracharya

Tel : 521236

हुलाक टिकटमा बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृति

भिक्षु संघरक्षित, संघाराम

प्रस्तावना :

‘बुद्धको जन्मभूमि’, ‘हिमालयको देश’, ‘विश्व शान्तिको मुहान’ र ‘शान्ति क्षेत्र’ : नेपालको विश्वमा यस्को आफ्नै गौरव र प्रतिष्ठा रहेको छ । बुद्धको शान्ति-सन्देश प्रत्येक व्यक्तिको मानसिक सुख र शान्तिका लागि, समाजको सद्भावना र सुव्यवस्थाका लागि, देशको उन्नति र उत्थानका लागि तथा समस्त विश्वको सुरक्षित पर्यावरण र आणविक भयमुक्तिका लागि अत्यन्त आवश्यक छ । यसै परिप्रेक्षमा बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृतिका प्रतीक स्वरूप विश्वका ६० भन्दा बढी देशहरूले विभिन्न बुद्ध-आकृति, बौद्ध स्थल, बुद्धधर्म र दर्शनको प्रतीक भाव देखाउने हुलाक टिकट प्रकाशित गरिसकेका छन् ।

विश्वको पहिलो हुलाक टिकट

विश्वको इतिहासमा हुलाक टिकटको प्रचलन सर्वप्रथम सन् १८४० मे ६ मा बेलायतबाट भएको थियो । महारानी भिक्टोरियाको राज्याभिषेकको तस्वीर अंकित गरिएको पहिलो हुलाक-टिकट १ पेनी (कालो रंग) र २ पेनी (नीलो रंग) मूल्यका दुई वटा निकालेको

थियो । समाज सुधारक श्री रौलेड हिलको प्रस्ताव-प्रेरणामा चित्रकार श्री कारबोल्डद्वारा डिजाइन गरिएको उक्त पहिलो हुलाक-टिकटमा चारैतिर च्यात्न मिल्ने प्वाल र देशका नाम समेत उल्लेख भएको थिएन ।

बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृतिको हुलाक-टिकट

बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृति सम्बन्धि हुलाक-टिकटको सन्दर्भमा, सन् १९२४ मा Mongolia देशबाट प्रकाशित ‘विश्व-वज्र’ (Viswa Vajra-Crossed Vajra) अंकित हुलाक टिकट नै हालसम्ममा पाइएका बौद्ध हुलाक टिकटहरूमा सबैभन्दा पुरानो रहेको कुरा “**Buddhist on Stamps**” संकलक ज्ञानदास तुलाधर दावी गर्नुहुन्छ । यसै पहिलो बौद्ध हुलाक-टिकटमा विभिन्न बुद्धका आकृतिहरू पनि अंकित छन् । यो हुलाक-टिकट एउटै डिजाइनमा ७ वटा विभिन्न मूल्य रूपमा प्रकाशनमा ल्याइएको थियो । त्यसपछि बौद्ध हुलाक-टिकट प्रकाशन गर्नेमा दोस्रो देश Tannu Tuva हो, जुन सन् १९२६ मा प्रकाशित भयो । त्यस्तै तेस्रो हुने श्रेय Netherlands Indies देशलाई छ, जसले सन् १९३० मा बोरोबुदूर अंकित हुलाक-टिकट निकालेको थियो ।

अतुलनीय टिकाउ र आरामदायी सुविधाका साथ Jialing को परम्परागत पावरको आश्चर्यजनक संगम ।
आजैदेखि Jialing हाँवन झुल्लु गर्नुहोस् र बाँकी अन्य बाइकहरूभन्दा तपाईंलाई धेरै अगाडि
यसले पुर्न्याएको महजुस गर्नुहोस् ।

Sugan Trading Company P. Ltd.

Jialing Complex, Basundhara, Ring Road Kathmandu, Nepal

Tel : 353136, 355365, Fax : 977-1-355348, E-mail : sujgan@mos.com.np

Tripureshwar Showroom, Tel : 249503

सर्वाधिक बौद्ध हुलाक-टिकट निकालेमा श्रीलंका, थाइलैण्ड, कम्बोडिया, लाओस जस्ता देशहरू अगाडि रहेका छन् । यी देशहरूले निकालेका बौद्ध हुलाक-टिकटहरू सयको संख्याभन्दा पनि बढी भएको कुरा जानदास तुलाधर अभिव्यक्त गर्नुहुन्छ ।

आजसम्म बौद्ध हुलाक टिकट निकाले ४३ देशहरूको नाउँ वर्ण-क्रमानुसार यसरी छन् : १) अफगानिस्तान, २) इन्डोनेशिया, ३) कम्बोडिया, ४) कोरिया, ५) दक्षिण कोरिया,

६) चाइना, (= ताइवान)

७) चिलि, ८) जापान, ९)

जार्डान, १०) टान्जु तुभा,

११) थाइलैण्ड, १२) नेड-

रलाण्डस् १३) नेडरलाण्डस्

इन्डिज, १४) नौरू, १५)

न्यू क्यालेडोनिया, १६)

पाकिस्तान, १७) फ्रान्स,

१८) बर्मा, १९) बुरुन्डी,

२०) बंगलादेश, २१)

भारत, (२२) भियतनाम,

२३) भुटान, २४) मकाओ,

२५) मडागास्कर, २६)

मनामा, २७) माल्दिभ्स,

२८) मालि, २९) मोरोक्को,

३०) मौरोटानिया, ३१)

मंगोलिया, ३२) यमन

अरब रिपब्लिक, ३३)

युगान्डा, ३४) रसिया, ३५)

रूमानिया ३६) लाओस,

३७) स्वीडेन, ३८) सेन्ट भिमसेन्ट र ग्रानाडाइन्स, ३९)

संयुक्त राष्ट्र अमेरिका, ४०) सिंगापोर, ४१) श्रीलंका,

४२) हङ्कङ्ग, ४३) हंगेरी आदि । संयुक्त राष्ट्र संघ पनि

रहेको छ ।

बौद्ध हुलाक-टिकटमा एउटा विडम्बना

सन् १९३२ मा अफगानिस्तानले बामियान (Bamiyan) मा अवस्थित ५३ मिटर अग्लो ठूलो

बुद्धमूर्ति अंकित ३AF मूल्यको हुलाक-टिकट प्रकाशनमा ल्याएको थियो । तर अफशोच ! समस्त बौद्ध मात्रका लागि विडम्बनाको कुरा यो भयो कि उक्त चौधौं / पन्ध्रौं शताब्दीमै निर्माण भइसकेको ठूलो बुद्धमूर्ति हालै ध्वस्त पारिसकेका छन् । आफ्नो देशको सम्पदालाई हुलाक-टिकटमा प्रकाशन गरेर गौरव गर्ने आज त्यही देशले तिरस्कार गरेर बिगारि सकेको छ । यो घटना बौद्ध हुलाक-टिकटमा एउटा विडम्बना बनेर तेर्सिएको छ ।

नेपालको हुलाक टिकटमा बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृति

नेपालको हुलाक टिकटको इतिहास हेर्ने हो भने वि.सं. १९३८ मा पहिलोपटक १ आना, २ आना र ४ आनाका एउटै डिजाइनका श्रीपेच र क्रस खुकुरी (Crown and Crossed Khukuris) अंकित हुलाक-टिकटहरू प्रकाशनमा आएका थिए । तत्पश्चात् वि.सं. १९६४ मा आएर 'हिमालयमा शिव महादेव' अंकित हुलाक टिकटहरू प्रकाशनमा आए । 'श्री

पशुपति' अंकित हुलाक टिकटहरू निरन्तर उही डिजाइनमा प्रकाशन भइरह्यो । नेपालमा हुलाक टिकटहरू प्रकाशन भएको लगभग ६८ वर्ष पछि र शिव सम्बन्धी हुलाक-टिकट प्रकाशनको ४२ वर्ष पछि आएर मात्र बल्ल बुद्धभूमि नेपालमा बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृति सम्बन्धी हुलाक टिकटहरू वि.सं. २००६ मा प्रकाशन गरिएको देखिन्छ । वि.सं. २००६ (1949 Oct. 1) को ३ वटा प्रकाशित यस हुलाक-टिकटमा 'स्वयंभूनाथ', 'महाबौद्ध' तथा 'गुप्त्येश्वरी' अंकित

छन् । यसमध्ये स्वयम्भूनाथ अंकित हुलाक-टिकट चकलेट रंगको र २ पैसा मूल्यको थियो । 'महाबौद्ध' अंकित हुलाक-टिकट रातो रंगको र ८ पैसा मूल्यको थियो । त्यस्तै 'गुह्येश्वरी' अंकित हुलाक-टिकट पनि रातो रंगको र २४ पैसा मूल्यको थियो । तत्पश्चात्, विभिन्न समयमा र विभिन्न उपलक्ष्यमा बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृति सम्बन्धी हुलाक-टिकटहरू प्रकाशनमा आउँदै गरे । ती प्रकाशित नेपाली बौद्ध हुलाक-टिकटहरूको पूर्ण विवरण यसप्रकार छ :-

S.N	Subject	Price	Published
1.	Swayambhunath	2 Paisa	1949 Oct. 1
2.	Maha Boudha	8 Paisa	1949 Oct. 1
3.	Guheswori Temple	24 P	1949 Oct. 1
4.	Buddha Temple at Lumbini, Human Rights day	6 Paisa	1958Dec10
5.	Buddha Jayanti	75 P	1967May23
6.	International Human Rights day	Rs.1	1968Dec10
7.	Boudha	25 P	1970,10,28
8.	Mt. Gauri Shanker	Rs.1	1970,10,28
9.	Mahakal-InBuddhism	25 P	1971,6,11
10.	Amiko	15 P	1972Apr 13
11.	Just infront of Golden Gate of Palace, a statue of Buddha during 'Gunla-mela;	15 P	
12.	Lumbini	25 P	1973May17
13.	Mukti Chetra	25 P	1974Dec31
14.	Swayambhu	25 P	1975May25
15.	Living Goddess, Kumari	50 P	1975Dec16
16.	Kapilvastu	30 P	1977 May 3
17.	Lumbini	Rs.5	1977 May 3
18.	Red Machhendha Nath	75 P	1979Apr 27

19.	Lumbini Year-1979	Rs.1	1979May12
20.	Chariat of Red Machhendha	Rs.1/25	1979July 5
21.	Samyak Pooja	10 P	1979Jan.
15			
22.	Lumbini	10 P	1986 Oct. 9
23.	Lumbini	Rs.4	1987Oct.28
24.	Namobuddha, Kavre	Rs.1	1992Nov 0
25.	Lumbini	10 P	1994May17
26.	Ugratara Temple, Dadeldhura	Rs10.	1995Nov. 8
27.	Lumbini	Rs.20	1995Dec23
28.	Ashoka Pillar, Lumbine	Rs.12	1996Dec. 1
29.	The Great Renunciation Gate, Kapilavastu	Rs.18	1998 May 8
30.	Lumbini Pillar Script Translated into English	Rs.15	1999 Jun. 7
31.	Bajrayogini Temple, Sankhu	Rs.12	1999 Jun. 7
32.	Sanghamahanayak Bhikkhu Pragyananda Mahathero	Rs.2	2001Jun. 9

विश्व हुलाक टिकटमा बौद्ध व्यक्तित्व :

बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृतिका हुलाक-टिकटहरू प्रकाशनका साथै बुद्धका अनुयायी भिक्षुहरू र बौद्ध व्यक्तित्वहरूको चित्र अंकित हुलाक-टिकट पनि प्रकाशनमा ल्याइएका छन् । हुलाक टिकटमा बौद्ध व्यक्तित्व भिक्षुको चित्र अंकित हुलाक टिकटको प्रकाशनलाई पनि हामी विशेष किसिमले स्मरण गर्न सक्छौं ।

हुलाक टिकटमा बुद्धका अनुयायी भिक्षुहरू अंकित हुलाक-टिकटहरू सन् १९५७ तिर नै Laos बाट भिक्षाटन गरिरहनु भएको र डुंगामा ध्यान गरिरहनु भएको चित्र सहित निस्केको थियो । सन् १९५९ Dec.

Peace of the world is based on peace in the family.

World Distribution Nepal Pvt. Ltd.

P.O. Box : 11291, Siddhi Bhawan, Kathmandu, Nepal

Tel : 243706, 246234, 255088, 263600, Fax : 977-1-243726, E-mail : bishwa@ccnep.com.np

३१ का दिन बौद्ध भिक्षुहरूको नाम सहितको हुलाक-टिकट प्रकाशन गर्ने विश्वको इतिहासमा नै पहिलो देश श्रीलंका हो, जस्तै भिक्षु सुमंगल महास्थविर र भिक्षु धम्मालोक महास्थविरहरूको फोटो अंकित १० सेन्टको हुलाक-टिकट प्रकाशमा ल्याए । पिरिभेना युनिभर्सिटी र यसका संस्थापक भन्तेहरूको सम्मान तथा संस्मरणमा उक्त टिकट प्रकाशित भएको थियो । तत्पश्चात्, सन् १९७० Feb. २० मा चीनबाट निकालिएको **Hsuan Chuang** अंकित हुलाक-टिकट नै बौद्ध व्यक्ति-व्यक्तित्व हुलाक टिकट प्रकाशित गर्नेमा दोस्रो देश हुनुपर्छ । २७ Jan. १९७१ मा कम्बोडियाबाट प्रकाशित बौद्ध भिक्षु **Rev. Chuon Nath** अंकित हुलाक टिकट तेस्रो देशको रूपमा रहेको हुनुपर्छ । बौद्ध व्यक्ति-व्यक्तित्व हुलाक टिकट निकाल्ने देशहरूमा श्रीलंका, थाइलैण्ड, कम्बोडिया, चीन, कोरिया (दक्षिणी), लाओस, भियतनाम, भुटान आदि अग्रपंक्तिमा छन् । त्यस्तै, बौद्ध व्यक्ति-व्यक्तित्व अंकित हुलाक-टिकट सर्वाधिक रूपमा निकाल्ने देशहरूमा **Sri Lanka** नै अगाडी रहेको छ ।

नेपालको हुलाक-टिकटमा बौद्ध व्यक्तित्व :

नेपालको सन्दर्भमा, चीनमा 'श्वेत चैत्य' जस्तो बौद्ध स्तुप बनाउने अमर कलाकार अरनिको पछि बौद्ध व्यक्ति-व्यक्तित्वमा संघमहानायक भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरको हुलाक टिकट प्रकाशनमा आएको छ । १५ आषाढ २०५८ मा प्रकाशित भिक्षु प्रज्ञानन्द अंकित हुलाक-टिकटको मूल्य रु. २१- ३८.५X२९.६ mm को साइज, होरिजेन्टल फोर्म्याटमा दुई रंगमा मोहन राणाले डिजाइन गर्नुभएको थियो । उक्त हुलाक-टिकट दसलाख प्रति अष्ट्रियाको गभर्नमेन्ट प्रिन्टिग अफिस भियनाबाट छापिएको थियो । नेपालमा भिक्षु अंकित हुलाक टिकट यो पहिलोपटक नै हो । व्यक्तित्व टिकटमाला अन्तर्गत भानुभक्त आचार्य आदि साहित्यकारहरूको वि.सं. २०१९ सालमा पहिलो प्रकाशन भयो । त्यस पछि वि.सं. २०५० सालमा धार्मिक व्यक्ति फाल्गुनन्दको, वि.सं. २०५१ सालमा ब्रह्मचारी षडानन्दको प्रकाशनको ७ वर्षपछि मात्र स्थविरवादी परम्पराको ऐतिहासिक पुनर्स्थापना कालका एक व्यक्तित्व संघमहानायक भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर (वि.सं. १९५७-

LUMBINIGRAM

RESIDENTIAL & RESORT COMPLEX

Your own abode in Lumbini !
लुम्बिनीमा आफ्नो घर बनाओ !

Next to the Lumbini Sacred Garden, the birthplace of Lord Buddha, World Heritage Site and Fountain of World Peace.

The Self-contained residential and resort complex consisting of 58 units of duplex apartment bungalows amid a serene and spiritual environment and equipped with following infrastructure and facilities.

Infrastructures: Roads, Walkways, Electricity, Sanitation, Treated Water Supply

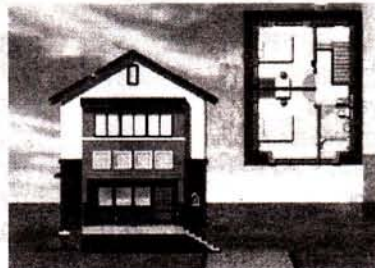
Facilities

- Well-trained Guards at work
- Recreation Centers
- Restaurant
- Swimming Pool
- Playground
- Meeting, Conference and Meditation Hall
- Health Club
- Well-managed Market
- Industrial & Business Center

Lumbini Pvt. Ltd.

Pulchowk, Lalitpur, P.O. Box 8975, EPC 1962, Phone: 530728, 539668, Fax: 977-1-539668, Email: lumbini@gram.wlink.com.np, Website: www.lumbinigram.com

Payment for the housing unit on the construction linked installment basis

२०४९) को व्यक्तित्व टिकटमाला २०५८ प्रकाशन हुनु उहाँप्रतिको उचित कदर र सही मूल्याङ्कन हो ।

व्यक्तित्व टिकटमालामा एक प्रस्ताव :

बुद्धभूमि नेपालमा बुद्धशिक्षाका प्रचार-प्रसार हेतु अथक परिश्रम र मेहनत गर्नुहुने, धेरै ग्रन्थका रचयिता एवं अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा सुप्रसिद्ध महानायक डा. भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको स्मृतिमा अझ अन्तर्राष्ट्रिय स्तरकै हुलाक टिकट प्रकाशित गरिनुपर्छ भन्ने कुरामा बौद्ध विद्वान भिक्षु सुदर्शन महास्थविर जोड दिनुहुन्छ । अझ उहाँ भन्नुहुन्छ- जुन बेला संसारमा नेपालको मान्यता र अस्तित्व गौण थियो, त्यस्तो बेला सन् १९५६ नोभेम्बर १५ देखि २१ सम्म (वि.सं. २०१३ कार्तिक ३० देखि मंसिर ६ गतेसम्म) काठमाण्डौको टुंडिखेलमा 'चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन' आयोजना गरियो । उक्त समारोहमा उहाँले महामन्त्रीको पदभार बहन गर्नुभएको थियो भने सो सम्मेलनमा २७ राष्ट्रहरूले भाग लिएका थिए ।

गोरखा दक्षिणबाहु (१९६८), भाषाजवा: (वि.सं. २०१९) जस्ता पदवीहरूबाट विभूषित भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका पदवीहरूबाट पनि अलंकृत हुनुहुन्थ्यो । जस्तो: पि.एच.डि. (२५ जनवरी, १९७८, नव नालन्दा पालि महाविद्यालय, (भारत), डि.लिट् (१९७६, बुद्धिष्ट अकाडेमी अफ सिलोन, श्रीलंका), नेपाल शोभन श्री धर्म रक्षित वंशालंकार (१९५५, श्रीलंका), गाडेन (१९६९, मंगोलिया), डाक्टरेट (३० जनवरी, १९८८, थाइलैण्ड), त्रिपिटक विशारद नेपाल महानायक (७ अगष्ट १९८४, श्रीलंका) आदि । यी कुराहरूबाट पनि स्पष्ट भल्किन्छ - उहाँको व्यक्तित्व, उहाँको अन्तर्राष्ट्रिय ख्याति तथा उहाँको योगदान । तसर्थ, उहाँजस्ता विलक्षण महान् अन्तर्राष्ट्रिय व्यक्तित्वपूर्ण आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको हुलाक-टिकट पनि अन्तर्राष्ट्रियस्तरकै, जतिसक्दो हुन्छ चाँडो, प्रकाशन गर्नु नेपालकै गौरवको कुरा हो भनी भिक्षु सुदर्शन महास्थविर बताउनु हुन्छ ।

उपसंहार

शान्तिनायक भगवान् बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृति सम्बन्धी हुलाक-टिकटहरू विश्वका अधिकांश देशहरूले प्रकाशनमा ल्याइरहनु समूचा मानव जातिकै सुखद कुरा हो । बुद्ध र बुद्धसँग सम्बन्धित कुराहरूको प्रचार प्रसार गरी वर्तमान अशान्त एवं संत्रस्त मानव मात्रालाई भरपर्दो आधारको बाटो देखाउन र खोलिदिनको लागि पनि हुलाक-टिकट जस्तो सञ्चारको सशक्त माध्यम अपनाउनु श्रेयष्कर एवं मानव हितकर पनि छ । नेपालको बौद्ध हुलाक टिकटको सन्दर्भमा, श्री ५ को सरकार, सञ्चार मन्त्रालय हुलाक विभागले तथा नेपाल फिलाटेलिक सोसायटीले 'लुम्बिनी' लाई बढी महत्व दिएको कुरा स्पष्ट बोध हुन्छ । यो राष्ट्रिय दायित्वको बोध पनि हो किनभने यो देश नेपाल बुद्धको जन्मभूमि हो ।

व्यक्ति विशेषबाट संकलित हुलाक टिकट र मौखिक श्रोत :

- १) "Buddhism on Stamp collection" का संकलक श्री ज्ञानदास तुलाधर, असन-कमलाछि, काठमाण्डौ ।
- २) श्री जलकृष्ण श्रेष्ठ (फिलालेष्टि), क्षेत्रपाटी, काठमाण्डौ ।
- ३) अ.ने.भि.म.का उपाध्यक्ष एवं पुरातत्वविद् भिक्षु सुदर्शन महास्थविर ।
- ४) आनन्दभूमि वर्ष २९ अंक ४

श्री मुनिढो चिठिन

भट्टा उद्योग

साना गाउँ, ललितपुर

श्याम महर्जन, गोपाल महर्जन

प्रोपाईटर

फोन नं. २७६९१८ (अफिस)
५३८९२९ (उद्योग)
४९३८८८ (निवास)

पेजर नं. ९६८२९१२८२

विभिन्न साइजका ईडा, रोडा, ढुङ्गा,
बालुवाको लागि सम्पर्क गर्नुहोला ।

तिमी र हामी

भिक्षु सुशील

जुन समय तिमीले
अभिनिक्रमण गरेका थियौ
मलाई थाहा छ
त्यो समय र मेरो वर्तमानमा
केही भिन्नता छैन,
मन भित्रको हुँडरीलाई
अभिनिक्रमणको बेगले हुत्याएर
तिमी बुद्धत्वको सिंहासनमा पुग्यौ ।
म
बन्धन मोहमा अल्झिएर
अझै बन्दी भैरहेको छु ।
शायद,
मेरो अभिनिक्रमण
निष्फल प्रतिज्ञा
मरुभूमिको रोजाइ
सन्देश विहिन सन्देश ।
बुद्ध !
तिम्रो बोधिले घच्चच्याउँदा पनि
निदाउरे हाम्रो चेतना
हाइ काढ्दै, कोल्टे फेर्दै
समय विताउन खोजिरहेछ
शायद,
विशुद्धता र न्यायीक चेतना

हामीबाट टाढिन खोजिरहेछ ।
हाम्रो वर्तमानको तुलामा
तिम्रो उपदेशको भार
र
विलासको अम्बार
घडीको पेन्डुलम भै चलमलाई रहेछ ।
देख्ने आँखा, सुन्ने कान
र सोच्ने चेतनामा
बोधि र विलाश
प्रतिध्वनित भएर गुन्जिरहेछ
प्रतिष्पर्धी भएर पछार्न खोजिरहेछ ।
मलाई थाहा छ
बुद्ध !
तिमीले अभिनिक्रमण गर्दाको क्षण
र हाम्रो वर्तमान
रत्ति पनि फरक छैन
तर
तिमी र हामी बीच ठूलो भिन्नता छ ।
तिमी बुद्ध हो
ज्ञानको ज्योति पनि
हामी बुद्ध छुं
यसैले
आफैलाई ठगीरहेको छुं ।

Patan Dental Clinic

(Near to Patan Hospital/Lalitpur finance)

Patan, Lagankhel, Lalitpur Nepal, e-mail : patandentalclinic@hotmail.com

Our Service:

- दाँत सफा गर्ने (Scaling) ■ दाँत टल्काउने (Polishing) ■ दाँत निकाल्ने (Tooth Extracation) ■ दाँत भर्ने स्थाई र अस्थायी (Filling) ■ दाँतको जरादेखि नै भर्ने (Root Canal Treatment) ■ नयाँ दाँत राख्ने (Denture, Full/Partial) ■ Crown and Bridge ■ दाँत सम्बन्धी सामान्य शल्यक्रिया (Minor Oral surgery) ■ नमिलेको दाँत मिलाउने (Orthodontic Treatment) ■ गीजा सुन्नित्ने, रगत आइरहने, मुख गन्हाउने, धेरै पुरानो समस्याको पनि उपचार गर्न ■ मुखभित्र आउने घाउ खटीरा (Oral Ulcer) आदि सम्पूर्ण दन्त रोगको उपचार गरिन्छ ।

पोखरा विश्व शान्ति स्तूप

✍ - तिलकमान गुभाणु

कास्की पोखरा स्थित अनदु डाँडामा जापानको निप्पोनजान म्योहोजीको सहयोगमा निर्मित विश्वशान्ति स्तूपको ठूलो महत्व छ । विश्वशान्ति स्तूप शान्तिको प्रतीक हो । पोखराको यो शान्ति स्तूप बौद्धहरूको सहनशीलता, सहिष्णुता र लगनशीलताको परिचय हो ।

हरिया डाँडाकाँडाहरू, रमाइला ताल तलैयाहरू र उत्तरतिरका मनमोहक श्वेत हिम श्रृङ्खलाहरूद्वारा प्राकृतिक रूपले सजिएको पोखरा शान्त, सुन्दर र स्निग्ध छ । पोखरामा विश्वशान्ति स्तूपबाट शान्त, स्वस्थ, सौन्दर्य र सुगन्ध बढाएको छ । पर्यटन क्षेत्रमा यसबाट आफूमा एउटा नयाँ अध्याय र नयाँ आकर्षण थपिएको छ । सौन्दर्यमयी फेवातालको सौन्दर्य र महत्वमा पनि अरु बृद्धि भएको छ ।

तत्कालीन प्रधानमन्त्री श्री गिरिजाप्रसाद कोइरालाले २०४८ साल श्रावण २९ गते विश्वशान्ति स्तूप पुनः निर्माण गर्न दिने तोक आदेश गर्नुभयो । आवास तथा भौतिक योजना मन्त्रालयले मिति २०४८-६-८ मा श्री ५ को सरकार (मन्त्री स्तर) बाट निर्णय गरी शान्ति स्तूप निर्माण गर्न स्वीकृति दिन पोखरा नगर योजना कार्यान्वयन, समितिको कार्यालयलाई आदेश गर्‍यो । नगर योजना कार्यान्वयन समितिको २०४८ भाद्र १८ गते बसेको बैठकले विश्वशान्ति स्तूप निर्माण गर्न स्वीकृति प्रदान गरियो । आज अनदु डाँडाको २१-८-१-२ क्षेत्रफलको जमीनमा बृहत मूर्ति सहितको एउटा विहार, १२ वटा कोठाहरू भएको अतिथि गृह र ११५ फीट उचाइको तथा ३४४ फीट गोलाइको ठूलो विश्वशान्ति स्तूप हाम्रो सामू छ ।

पोखरा विश्वशान्ति स्तूपको अग्रभागमा जापानमा निर्मित भगवान बुद्धको धर्मचक्र प्रवर्तन मुद्राको विशाल मूर्ति राखिएको छ भने पश्चिम दिशामा श्रीलङ्काबाट

प्राप्त ध्यान मुद्राको बुद्ध मूर्ति छ । उत्तरमा थाइल्याण्डबाट प्राप्त ढलोटको ६ फीट लामो महापरिनिर्वाण मूर्ति छ भने दक्षिणी दिशामा नेपालमा निर्मित ढलोटको सिद्धार्थको जन्मस्मारक मूर्ति प्रतिष्ठापित गरिएको छ ।

विश्वशान्ति स्तूपमा उक्लनको लागि ३७ वटा सिँडीहरू बनाइएका छन् । ती सिँडीहरू सप्त त्रिसंबोधि पक्षीय धर्मको प्रतीक सिँडीहरू हुन भने ती मध्ये माथिल्ला १२ वटा सिँडीहरू प्रतीत्य समुद्रपादका प्रतीक हुन् । ती सिँडीहरू चढेर माथिल्लो भागको पेटीबाट परिक्रमा गर्दा १०८ कदम चाल्नुपर्दछ भने जमीनबाट घुम्दा २१६ कदम चाल्नुपर्दछ ।

पोखरा विश्वशान्ति स्तूपको माथिल्लो भागमा धर्मचक्र प्रवर्तन अङ्कित “धर्मचक्र” राखिएको छ । त्यसको माथिल्लो भाग टुप्पोमा नेपालीहरूबाट दान दिएका सुन, सुनका गहनाहरू सङ्कलन गरी सुनको मुलम्बा लगाइएको त्रयोदश भूवनको प्रतीक १३ तल्ले २० फीट उचाइको गजूर राखिएको छ । गजूरको पनि माथिल्लो भागमा श्रीलङ्काबाट प्राप्त भएको ठूलो स्फटिक (Crystal Stone) जडान गरिएको छ, जुन प्रज्ञा र करुणाको प्रतीक हो ।

बुद्ध धर्मका महत्वपूर्ण चैत्य, स्तूपहरू निर्माण गर्दा त्यसको गर्भमा भगवान् बुद्धको अस्थिधातु राख्ने प्राचीन परम्परा छ । तथागतको अस्थिधातुले त्यसमा बुद्धको अस्तित्व बोध गराउँछ । त्यसकारण बुद्धधर्ममा अस्थिधातुको अत्यन्त महत्व हुन्छ । यो विश्वशान्ति स्तूपमा भगवान बुद्धका अस्थिधातुहरू पहिले पनि निधान गरिएको थियो भने थाइल्याण्डका परमपूज्य सोमदेव संघराजा ज्ञानसंवरबाट प्रदान गरिएको भगवान बुद्धको दुर्लभ एवं पवित्र अस्थिधातु पनि गजूरमा निधान गरिएको छ ।

पोखरा विश्वशान्ति स्तूपको निर्माण, संरक्षण र सम्बर्द्धनको लागि यसको आफ्नै विधान र नियमहरू छन् । यसको संरक्षक मण्डलमा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ, धर्मोदय सभा, लुम्बिनी विकास कोष, धर्मशीला बुद्ध विहार दायक सभा, निप्पोनजान म्योहोजी र कृष्ण बहादुर गुरुङ छन् ।

समितिको कार्य समितिमा कृष्ण बहादुर गुरुङ अध्यक्ष, तिलकमान गुभाजु सचिव, पुष्करमान बुद्धाचार्य कोषाध्यक्ष, कृष्णमान गुभाजु सहसचिव र भिक्षु मोरियोका सोनी, भिक्षु श्रद्धानन्द, प्रकाशमान गुभाजु, खेमराज पौडेल, टीका प्रसाद गुरुङ, इन्स्पेक्टर प्रेमबहादुर गुरुङ, काजी बहादुर शाक्य, अजीत शेरचन, देवबहादुर गुरुङ र अशोक गुरुङ सदस्य हुनुहुन्छ ।

पोखरा विश्वशान्ति स्तूप : पोखराको अत्यन्त महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थलमा अवस्थित छ । फेवातालको दक्षिण पश्चिमको रमणीय डाँडामा रहेको स्तूप क्षेत्रबाट उत्तरतिर फैलिएको हिमालयको लामो श्रृङ्खला हेर्न सकिन्छ । ती मध्ये पुट्ठा हिमाल धौलागिरी, अन्नपूर्ण, माछापुच्छ्रे, हात्ती सुँडे, हिमचूली, रकनोथर डोम, गंगापूर्ण, मदी हिमाल, लम्जुङ हिमाल, मानापथी, मनासलु, डाकुरा, बौद्ध हिमाल, बराहशिर र हिमाल चूली प्रमुख छ । मौसम सफा भएको बेलामा लार्के गणेश हिमाल पनि दृष्टि गोचर हुन्छ । स्तूप क्षेत्रबाट फेवाताल, पोखरा उपत्यका, हरिया डाँडाकाँडाहरू र श्वेत, हिम, श्रृङ्खलाहरू सबै एकैसाथ देख्न सकिने भएकोले यो क्षेत्र अरु महत्वपूर्ण हुन गएको छ ।

पोखरा उपत्यकाको पश्चिमी भागमा रहेको विश्वशान्ति स्तूप पोखराको मुख्य बजार महेन्द्रपुलबाट करीब ७ किलोमीटर टाढा छ । सो ठाउँमा जाने विभिन्न बाटाहरू छन् । पोखरा बजारबाट नगर बस र अन्य सवारी साधनहरू प्रयोग गरेर छोरेपाटन पुग्ने र त्यहाँबाट करीब १ घण्टा उकालो चढेर स्तूप क्षेत्र पुग्न सकिन्छ । फेवातालमा नौका विहार गरेर पारी गएर उकालो चढेर

पनि थुम्कीमा पुग्न सकिन्छ । फेवातालको बाँधभन्दा केही पर निर्मित भोलुङ्गे पुल भई विस्तारै उकालो चढेर पनि यस स्थलमा पुग्न सकिन्छ । भोलुङ्गे पुलबाट जाँदा बाटो अलि लामो भएपनि उकालो कम भएकोले जान निकै सजिलो छ । पुम्दीभुम्दीको कालीमाटीको बाटो भएर जाँदा बाटो छोटो भई छिटो पुग्न सकिन्छ । पर्यटकहरू स्तूप क्षेत्र भएर पञ्चासे डाँडासम्म पनि जाने भएकोले बाटो सुगम र सरल छ । छोरेपाटनबाट श्री ५ को सरकारले मोटर जाने बाटो पनि बनाएको छ । यसबाट यात्रीहरूलाई सुविधा भएको छ । अहिले बाटोमा पीच भएको छैन । जीप अथवा मिनीबसबाट गएर ५ मिनेट हिंडेर पोखरा शान्ति स्तूप पुग्न सकिनेबाट श्रद्धालुहरू र पर्यटकहरूलाई सुविधा प्रदान गरेको छ । पोखरा विश्वशान्ति स्तूप दिवंगत श्रद्धेय निचिदात्सु फुजीगुरुजीको पुण्य पारमिता र दिवंगत धर्मशीला अनागारिका एवं दिवंगत मीनबहादुर गुरुङको शान्ति पारमिता तथा वीर्य पारमिताको प्रतीक हो । *

Let us hope that Nepal as a nation with her power is going to lead peace moments in the world. Long live the Lumbini Peace Pagoda.

Manjushree

Fabrics Pvt. Ltd.

Mfd. Cashmere Shawl, Stole, Blanket, Fabrics

Office :

P.O. Box : 4297
Kathmandu, Nepal
Ph. No. 977 1 228992 /
230107
Fax : 977 1 247096

Factory :

Byasi, Bhaktapur
Nepal
Ph. 977 1 614285
Res : 977 1 259823

लुम्बिनी शान्ति स्तूप

राजु महर्जन, गःछें

सन् १९३१ मा जापान स्थित निप्पोन जोन म्योहोजिका श्रद्धेय निचिदात्सु फुजि गुरुजीले भगवान बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी भ्रमण गर्न आउनुहुँदा कुनै समयमा एउटा विश्वशान्ति स्तूप बनाउन गरेको संकल्प आज साकार हुने भएको छ । यस लुम्बिनी शान्ति स्तूपको निर्माण गर्न सन् १९९३ मा सर्वप्रथम निचिदात्सु फुजि गुरुजीका शिष्य दिवंगत भिक्षु युनाताका नावातामे लुम्बिनी आउनु भएको थियो । ४ वर्षसम्म स्तूप निर्माण कार्य पूरा गर्न कठोर परिश्रम र मेहनतसाथ लक्ष्यमा जुध्दै गर्दा सन् १९९७ जुलाई ३ मा यसै स्थानमा भिक्षु युनाताका नावातामेको निर्ममतापूर्वक हत्या गरियो । शान्ति पारमिता, सहनशीलता एवं त्याग तपस्या र अधिष्ठानको प्रतीक स्वरूप शान्ति स्तूप निर्माण कार्य पूरा भै ३ नोभेम्बर २००१ मा भव्य समुद्घाटन हुन लागेको छ ।

लुम्बिनी परिसरमा ३-४ किलोमिटर टाढाबाट देखिने वृक्षहरूमाथि सेतो र पहेँलो गजुर देखापर्ने ४१.५ मिटर अग्लो उक्त शान्ति स्तूप हिजो आज लुम्बिनीमा अर्को आकर्षण भैदिएको छ । सात वर्षको अटुट लगन, परिश्रम र योजना अनुरूप निर्माण भएको यस स्तूप विश्वका शान्ति स्तूपहरू मध्ये एक रहेको छ । ५९ मिटर परिधिमा फैलिएको यस विश्वशान्ति स्तूपको चारैतिर सिद्धार्थको जन्म, सम्बोधि लाभ, धर्मचक्रप्रवर्तन र बुद्धको महापरिनिर्वाण मुद्राका प्रतिमाहरू स्थापित छन् । १ करोड ५० लाख खर्च गरी यी मूर्ति र गजुर प्रतिस्थापित गरिएको सम्बन्धित विज्ञहरूले जानकारी दिएका छन् । लुम्बिनी गुरुयोजनाको बीच भाग हुँदै लुम्बिनी-कपिलवस्तु मार्गमा पर्ने प्यागोडा शैलीमा निर्मित विश्वशान्ति स्तूपको आकर्षणले गर्दा जुनसुकै व्यक्तिको आँखा उत्तरतर्फ पनि मोडिने भएको छ ।

लुम्बिनी शान्ति स्तूप समुद्घाटन समारोहको

उपलक्ष्यमा विभिन्न लक्षित कार्यक्रमहरूमध्ये महिनै अगाडिदेखि शुभारम्भ हुने कार्यक्रम विश्वशान्ति धर्मपद यात्रा पनि एक हो । यस विश्वशान्ति धर्मपद यात्रा भनेको नै विश्वका विभिन्न मुलुक र स्थानहरूमा निर्मित विश्वशान्ति स्तूप देखि ना-मु-म्यो-हो-रें-गे-क्यो पाठ वाचन गर्दै धर्मबाजा बजाउँदै पैदलयात्रा गरी लुम्बिनी विश्वशान्ति स्तूप समुद्घाटन समारोहको लागि आइपुग्ने एक उत्साहपूर्ण अद्भूत कार्यक्रम हो । शान्ति पदयात्राको लागि श्रीलंकास्थित विश्वशान्ति स्तूपदेखि आउने र भारतमा रहेका विभिन्न विश्वशान्ति स्तूपबाट आउनुहुने पदयात्रीहरू पनि सम्मिलित हुनेछन् । श्रीलंकाबाट पाल्नुहुने विश्वशान्ति धर्मपदयात्रीहरू मद्रास, वर्धा, राजगृह, वाराणसी, कुशीनगर, गोरखपुर हुँदै सिद्धार्थनगरमा ३१ अक्टोबर २००१ मा आइपुग्ने विवरण भिक्षु सुदर्शन महास्थविरले जानकारी दिनुभएको छ । त्यस्तै एशिया र युरोपबाट आउनुहुने विश्वशान्ति धर्मपदयात्रीहरू भार तमा आफूलाई पायक पर्ने ठाउँमा जम्काभेट गरी अगाडि बढ्नेछन् भने काठमाडौँबाट पोखरा हुँदै लुम्बिनी सम्मको विश्वशान्ति पदयात्रा झण्डै ४४० कि.मि.को छ । यस धर्म पदयात्रा २५ दिन अर्थात् ७ अक्टोबरदेखि ३१ अक्टोबर २००१ सम्म हुनेछ । यस धर्म पदयात्रा क्रमशः ललितपुर, काठमाडौँ परिक्रमा गरी बौद्ध, स्वयम्भू, बलम्बु, नौबिसे, किसलिङ, आबु, खैरनी, धुलिठौडा हुँदै पोखरामा पुग्नेछ । पोखरा विश्वशान्ति स्तूपमा एकदिन विश्राम गरिने र त्यहाँबाट स्याङ्जा, वालिङ, आर्यभञ्ज्याङ्ग, तानसेन, बुटवल हुँदै भैरहवामा रहेका सबै पदयात्रीहरू लुम्बिनी शान्ति स्तूपमा पुग्नेछ ।

समुद्घाटनपूर्व काठमाडौँबाट पोखरा हुँदै लुम्बिनीसम्मको धर्मपदयात्रामा २० जना धर्मपदयात्रीहरू निप्पोनन्जान म्योहोजीका महानुभावहरू रहनेछन् भने भिक्षु-अनागारिकाहरू सहित १२ जना नेपाली बौद्ध प्रतिनिधिहरू सहभागी हुनेछन् । यसरी काठमाडौँदेखि

लुम्बिनीसम्मको पदयात्रामा सहभागी पदयात्रीहरूलाई खाने, बस्ने व्यवस्था नेपालका विभिन्न ठाउँमा रहेका श्रद्धालुहरू तथा उपत्यकाका उपासक उपासिकाहरूबाट हुनेछ । यसका लागि खानपिनको व्यवस्था र पानी, औषधिको लागि नेपालबाटै दाताहरू संयोजित गर्ने प्रयास भैरहेको छ । यस धर्मपदयात्रा सँगसँगै एउटा कार र जीप सँगसँगै रहने व्यवस्था गरिएको छ । सहभागी धर्मपदयात्री गृहस्थीहरूले पञ्चशील पालन गर्नुपर्ने र धर्म यात्रीको संयोजकको निर्णयलाई स्वीकार्नु पर्ने नै छ । आफ्नो sleeping bag र विशेष औषधि आफैले व्यवस्था गर्नुपर्ने कुरा सम्बन्धित योजकहरूले जानकारी दिएको छ ।

स्वदेशी तथा विदेशी सबै श्रद्धालुहरूको श्रद्धादानमा निर्मित शान्ति स्तूपको समुद्घाटन ३ नोभेम्बर २००१ का दिन विश्वकै हजारौं बौद्ध सहभागीहरूका बीच अद्भूत ढंगबाट हुँदैछ ।

अन्तमा लुम्बिनी शान्ति स्तूपको समुद्घाटनको उपलक्ष्यमा सकल शान्तिपदयात्रीहरूलाई हार्दिक मंगलमय शुभकामना छ । यस पुनित कार्यले विश्वमा शान्तिमय वातावरण प्रतिष्ठापित गर्न योगदान मिलोस्, सबैमा शान्तिको भाव जागोस् भन्ने कामनाका साथ समुद्घाटन पूर्वसन्ध्या समुद्घाटनको पूर्ण सफलताको लागि हामी समस्त शान्तिगामी नेपालीहरूको कामना रहेको छ ।

✽

श्रीलंकाया स्तूप लुमंका

— बुद्धदत्त शाक्य “क”, यल ।

गः गः चैत्य स्तूप ग्वाल्ल
अयनं गुलि जक यचुपिचु हं
गुगु बांला इवःछी मफयेक
इवःछुका तःगु चैत्य अन ॥

अहो ! गुलि बांलाःगु व थाय्
उलि हे बांलाः वातावरण
चुलुया थःहे दैला धैथें
थःगु खाः नं स्वये ज्युगु अन ।

भराय् ग्वःगु चैत्यया गर्भय्
चैत्यया दुने नं मेगु चैत्य
नुगः दुनेया श्रद्धां घ्वायेव
लिक्क वना जिं स्वः हे वना ।

थःथः नुगलय् श्रद्धा ह्वयेका
वनी मनुत अन लाकां त्वया
घ्वायेम्वा स्वैतं थथे या अथे या
श्रद्धां हे फुक्कं याकीगु ध्यां ।

भ्रसंग वन जि खनेवं न्हापां
लुमंका चैत हे स्वयम्भू धका
चाकछि भल्ल थिनाच्चंगु मत
देवा च्याका तःथे तायेका ।

जिगु यात्राया उगु ई लुमंका
थौं जि धुगु कविता च्वया
धर्मया जलय् खयाच्चपिं इमित
धन्य धका जि सुवाः बिया ।

*Our Life is what we make it by our own thoughts and
deeds, thus it is through our own thought
that a man rises or falls.*

Pasupati Trading Co.

F.D. 46 Pitampura, New Delhi

“जिन महानिदान” सफूति बुद्धया जन्म वर्णन

भायूह्यूमह - भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर
विश्व शान्ति विहार

गथे मेमेपिं स्त्रीजातिपिसं भिला पूमवंनिवं वा भिला पुलावने धुंका तिनि मचा बुइकीगु खः, बोधिसत्त्वया मामं अथे मखु । बोधिसत्त्वया मामं सुरक्षित गर्भं लाभ याना थीथी कथंया गुणानिशंस दयेका पात्रं (थल) चिकं परिहरण याइगु थें भिला तक गर्भं महासत्त्वयात परिहरण याना गर्भं परिपूर्णम्ह जुया जन्म बीगु दिं त्ययेवं थःछें वनेगु कामना जुया जुजुयात निवेदन यात ।

जुजुं कपिलवस्तुं निसें देवदह वनेगु लं छायेपिके बिया लुंयागु पालकी देवीयात फयेतुइके बिल । नगरवासी सकल शाक्यानीपिसं नस्वाःगु स्वांमाः आदिं पूजा यासे देवीयात ब्वना प्रस्थान यात । वसपोल देवी देवदहया लिक्कसं लुम्बिनी (लुम्बिनी) शालवन उद्यान खना उद्यानय् विचरण यायेगु मती लुइका जुजुयात संकेत बिया बिज्यात ।

जुजुं उद्यानयात सजेधजे याका आरक्षाया व्यवस्था याके बिल । देवीयात ब्वना लुम्बिनी वनय् दुहाँ बिज्यात । देवी उद्यानय् दुहाँ वनेवं तुं दुर्बल शरीरम्ह जुल । अले वसपोलयात मंगल शालमूलय् शोभायुक्तगु आसन लायेके बिया पर्दां चाःहुइके बिल ।

उगु तप्यंगु हाः व ब्याः उत्तंगु स्वां, फल व चुलिहलं बांलाक छायेपिया तःगु सिमायागु शालया कच्चा ज्वनेगु कामना ब्वलना वल । सकल जनपिनि हृदयया शोभा जुयाच्चंगु उगु शालया कच्चा आफुखुसी क्वछुना वया वसपोलया ल्हाती न्ह्याये दयेक वल । अले वसपोलं उगु शालया कच्चा ज्वना बिज्यात । अबले हे कर्मज-वायु सना हल ।

मेमेपिं मयजुपिसं फयेतुना वा गोतुला मचा बुइकीगुथें बोधिसत्त्वया मामं अथे मखु । बोधिसत्त्वया मामंला लुं जडेयाना तःगु वस्त्र धारण याना न्यायागु मिखाथें जाःगु

दुकूल वस्त्र तुति पालि त्वःपुइक न्यया उगु शालया कच्चा ज्वना लःचालनिं पिज्वःगु लःथें चवंम्ह बोधिसत्त्वयात जन्म बिल ।

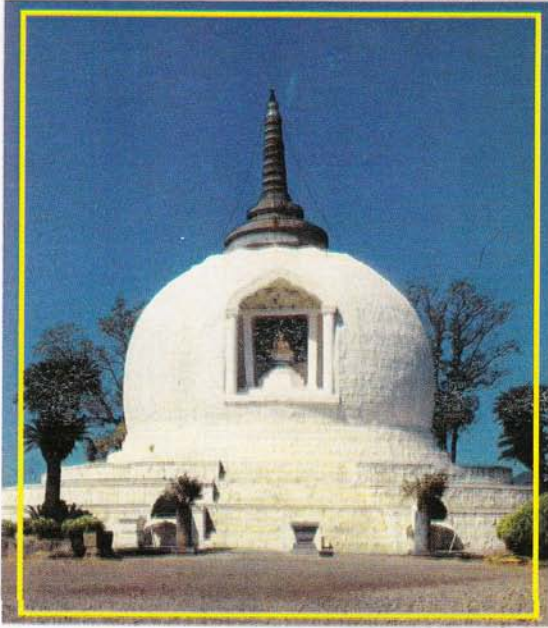
मेमेपिं सत्त्वपिं मांयागु गर्भं पिहाँ वइबले कर्मज-वायुं तुतिच्चय् छ्यो क्वय् जुइका योनिमार्गय् दुब्बां वना सच्छिक्कू हाकःगु नर्कया ज्वलय् कुत्युं वनीगुथें, ताडमायागु प्वालं सात्तुसाला काइम्ह किसिथें महानगु दुःख अनुभव याना अनेतने कथंया मलमूत्र असुचिं बुत्तुबुइका हे पिहाँ वइगुथें बोधिसत्त्व उकथं मखु । धात्थें ला बोधिसत्त्वयात कर्मजवायुं तुतिच्चय् छ्यो क्वय् यायेमफु । वसपोल धर्मासनं कुहाँ बिज्याइगुथें स्वाहानं कुहाँ वइम्ह मनुथें तुति निप्पां चक्कंका दना हे, मांयागु गर्भं उत्पन्न जुइगु छुं छुं मलमूत्र असुचिं बुत्तु मबुइकुसें हे, पिहाँ बिज्याइगु जुयाच्चन ।

उगु क्षणय् विशुद्धगु शरीर दुम्ह जूसा नं महासत्त्व व मांम्हसित सत्कार याये निंतिं आकाशय् स्फटिकयागु वर्ण दुगु क्वाःगु ख्वाउँगु वर्षायागु लःधाः वा गाया निम्हसिगुं शरीरय् ऋतु ग्रहण याकेबिल । उद्यानयागु पुखू आदीपाखें लुं वहःयागु सलंसः धलं लः ल्हयया हःपिं देव मनुष्यपिनि ल्याःचाः हे मदुगु जुल ।

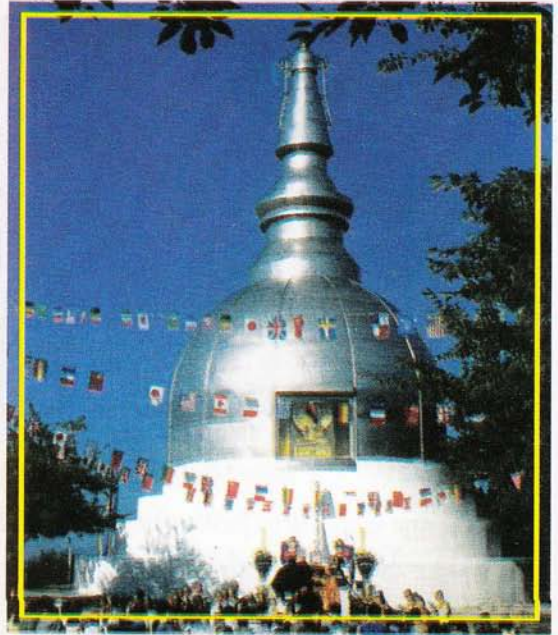
अनंलि वसपोलयात कामराग मदये धुंकूपिं शुद्धावास भूमियापिं प्यम्ह महाब्रह्मापिसं लुंयागु जाः ज्वना ब्राह्मण भेषं वया न्हापां फयाकाल । इमिगु ल्हातं प्यम्ह महाराजपिसं मंगल सूचक सुख स्पर्श दूगु चलाःयागु छयंगुतिं फया कया मांयागु न्ह्योने तया “देवी लयताया बिज्याहुँ, महानुभावम्ह छःपिनि पुत्ररत्न खः” धका न्यंकल । इमिगु ल्हातं मनुष्यपिसं दुकूल कापतं फयाकाल । इमिगु ल्हातं मुक्त जुया बँय् प्रतिष्ठित जुया पूर्व दिशा स्वया दना बिज्यात । थुकथं पूर्व दिशा स्वया बिज्याकम्ह महासत्त्व

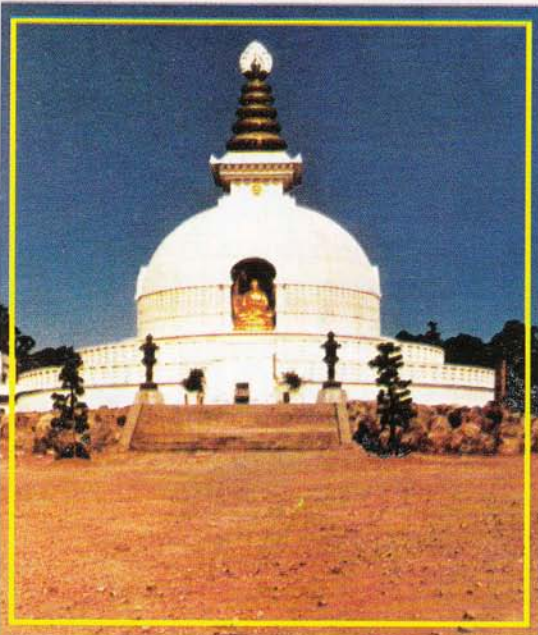
The Ananda Bhoomi

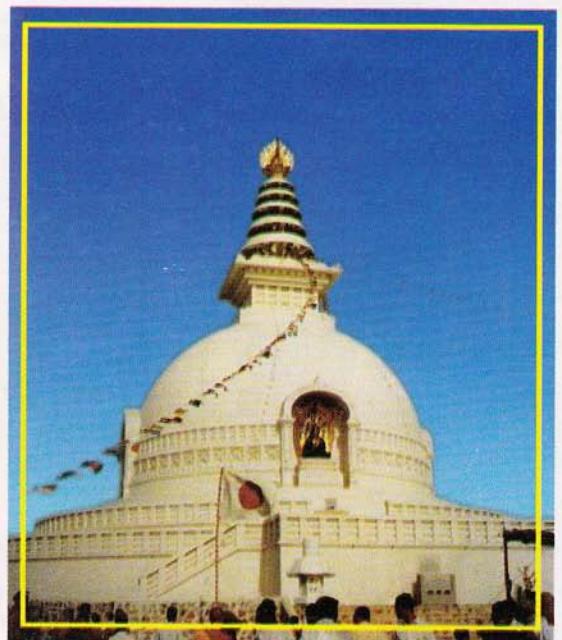
First Peace Pagoda, Hanaokayama
Completed : 8 April 1954, Height : 33m

Hiroshima Peace Pagoda,
Completed : 1966, Height 24m

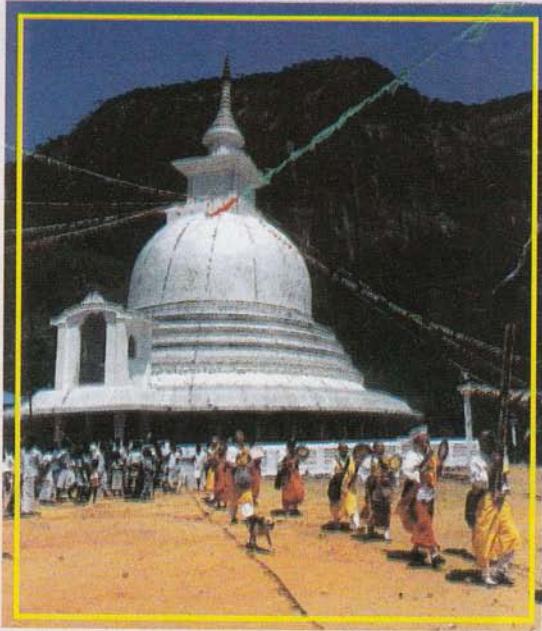
Nagasaki Peace Pagoda,
Completed : 9 August 1969, Height : 25m

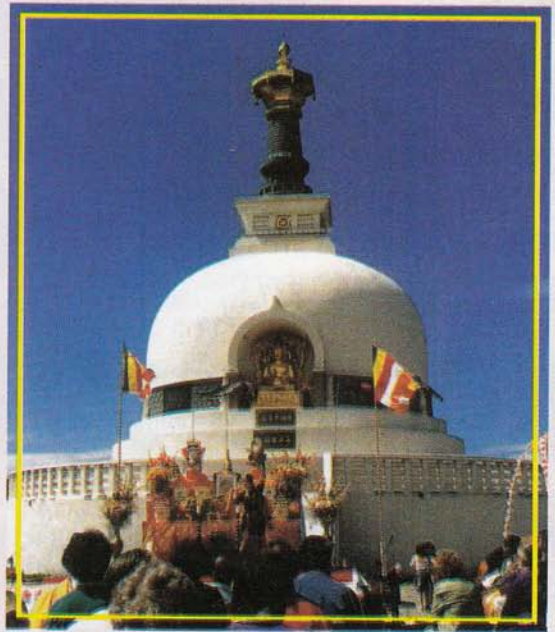
Rajgir Peace Pagoda, (India)
Completed : 25 August 1969, Height : 37m

The Ananda Bhoomi

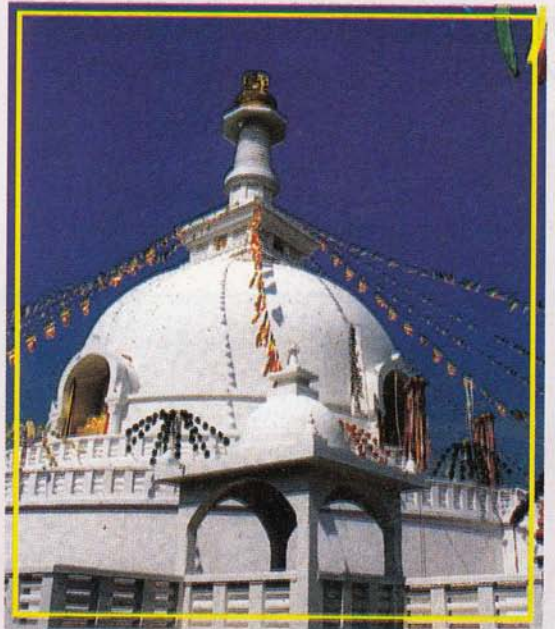
Sri Pada Peace Pagoda (Sri Lanka)
Complited : 1978

Vienna Peace Pagoda,

London Peace Pagoda
Complited : 1985

Vaishali Peace Pagoda (India)
Complited : 1996

थूपः थुबः थूढं (थूर): स्तूप

✍️ भिक्षु कोण्डन्य

शाक्यमुनि बुद्धं महापरिनिर्वाणं जुया बिज्याये भतिचा न्ह्यो आज्ञा जुया बिज्यात, “चातुमहापथे तथागतस्स थूपो कातब्बो” अर्थात् प्यका मूलपुया दुवातय् तथागतया (अस्थिधातु तथा) थूपत दयेकेमाः ।

अनुपादिशेष महापरिनिर्वाणं लिपा तथागतया शरीर यात जिमिसं छु यायेमाः धका आयुष्मान आनन्दं न्यन । लिसलय् बुद्धं उजं जुया बिज्यात, “तथागतयागु शरीर पूजाय् छिपिं जुइ मत्य । सारत्वया नितिं अप्रमादी व उद्योगी जु । संयमी जुयाच्चं । तथागत खना तःसकं मन लयताःपिं गृहस्थपिन्सं शरीर-पूजा याइ ।” तर आनन्दं हानं न्यन, “भन्ते ! तथागतया शरीरयात गथे व्यवहार यायेमाः ?”

रामग्राम स्तूप

आनन्दया थुगु न्हसलय् भिक्षुपिसं यायेमाःगु भाव मडु । याये धयागु खँ नं मडु । गथे व्यवहार याये माली धयागु पद्धतिया न्ह्यसः दुगु जुल । उकिं बुद्धं लिसलय्

आज्ञा जुया बिज्यात - शरीरयात न्हूगु कापतं भुनेगु या । अले बांलाक फेना तःगु कपाय् तथा हानं न्हूगु कापतं भुं । थुकथं न्यासःवः कापतं भुनेधुंका चिकं दुगु थलय् (द्रोणय्) ति । नस्वाःगु सिं (श्रीखण्ड ?) या सिंपय् तथा उना छ्व । ध्वयां लिपा ल्यंगु (अस्थि अवशेष तथा) प्यका मूलपुया दुवातय् (चतुमहापथय्) थूपत (थूपो) दयेकि । “ध्व पद्धति अबले चक्रवर्ती जुजुपिं सीबले याइगु खः ।

बुद्धया महापरिनिर्वाणं जुया बिज्याये धुंका कुसिनगरया मल्लपिसं वसपोलया शरीर प्रति श्रद्धापूर्वकं थथे हे यात । बुद्ध महापरिनिर्वाणं जुया बिज्याःगु खँ सियेवं वसपोलयागु शरीर अवशेष अस्थि कायेत थी थी थासं दूतपिं वल । मगधया जुजु अजातशत्रुया दूत, वैशालीया लिच्छविपिनि दूत, अलकप्पया बुल्लिपिनि दूत, रामग्रामया कोलियापिनि दूत, पावाया मल्लपिनि दूतपिन्सं धाल, “भगवान क्षत्रिय खः, जिपिं नं क्षत्रिय खः । भगवानयागु शरीरया (अस्थि) भाग जिमिसं नं पूजा याये । जिमिसं नं भगवानयागु शरीरया (अस्थि तथा) थूप दयेका पूजा याये ।”

क्षत्रिय, ब्राह्मण, वैश्य व शूद्र धयागु जातिं जुइ मखु, कर्म जक जुइ धका बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । संघ आदर्श न्हयाका बिज्यात । उकिं बुद्धयागु शरीर अवशेष अस्थि भाग कायेत ध्व हे तर्क हयेगु पाय्छिगु खँ मखु ।

“लुम्बिनी विश्व शान्ति स्तूपया उलेज्याया लसतास

सकल नेपाःमिपिन्त भिन्तुना !”

TUNCHHE TRANSE HIMALAYAN TRADING CONCERN

P.O. Box : 5836, bhurungkhel, Kathmandu, Nepal,

Tel : 263300, 268169, Fax : 262994,

E-mail : tdt@col.com.np

वास्तव्य ध्व धापुली क्षेत्री शैली ल्वाये मा:सा ल्वाये धयागु अहं क्यंगु खनेदु ।

कपिलवस्तुया शाक्यपिनि दूतं धाल, “भगवान जिमि जाति खः । भगवानयागु शरीर भाग जिमिसं नं पूजा याये । जिमिसं नं भगवानयागु शरीर भाग (अस्थित तया) थूप दयेके । पूजा याये ।”

वास्तव्य महाभिनिष्क्रमण याना बोधिसत्त्व सिद्धार्थ बुद्ध जुया बिज्यात । बुद्ध न्हापांगु बार कपिलवस्तुस भिक्षाटन बिज्या:बले वसपोलं जुजु शुद्धोदनयात आज्ञा जुया बिज्या:गु दु, जिगु वंश बुद्ध वंश खः । उकिं बुद्धयागु शरीर अवशेष अस्थिया नितिं थये जाति (वंश) या तर्क तयेगु नं पायछि मजू ।

वेठदीपया ब्राह्मणपिनि दूतं धाल, “भगवान क्षत्रिय खः, जिपिं ब्राह्मण खः । भगवानयागु शरीरया भाग जिमिसं नं पूजा याये । जिमिसं नं भगवानयागु शरीरयागु (भाग तया) थूप दयेके । पूजा याये ।” दकले सकले ला ब्राह्मण जातिया श्रेष्ठताया ध्व तर्क दकसिबे मल्वः ।

“लुम्बिनी विश्व शान्ति स्तूप समुद्घाटनया

लसतुय सकल शान्ति पदयात्रीपिन्त

निवना

मणितारा

MANITARA SHOPPING CENTRE

मणितारा सपिङ्ग सेन्टर

Siddhi Bhawan
Kantipath, Kathmandu
Nepal

Tel : 253008, 256165
Fax : 00977-1-258437
E-mail : mani@tara.mos.com.np

शायद उकिं हे कुसिनाराया मल्लपिसं अन वःपिं संघ व गणपित धाल, “भगवान जिमिगु ग्राम क्षेत्र (उपवतनया यमक शाल सिमा दथुइ) परिनिर्वाण जुया बिज्यात । जिमिसं भगवानयागु शरीर भाग धातु इना बी मखु ।”

थुकथं स्थिति तःसकं गम्भीर जुल । संगीन जुल । शान्तिवादी उत्तम पुरुष बुद्धयागु शरीर अवशेष अस्थिया नितिं सम्पहार (सम्प्रहार) जुइगु बांला:गु मखु । सम्पहारया अर्थ दयेगु, ख्यायेगु, ल्वायेगु वा युद्ध यायेगु खः । महावंसया स्वंगूगु परिच्छेदय् न्हयथनातःगु दु, “न्हेगू लाख भिक्षुपिनि संघस्थविर जुया बिज्याकम्ह महाकाश्यप भन्ते न्ह्यचिला बिज्यात । शास्ताया शरीर कृत्य व शारीरिक धातु सम्बन्धी याये मा:गु ज्या याना बिज्यात । थुगु ज्या याना बिज्याये धुंका वसपोलं धम्मसंगासनया प्रबन्ध याना बिज्यात । आर्यमञ्जुश्री मूलकल्पं (राज व्याकरण महायान सूत्र संग्रह II) अफ् खँ स्पष्ट जू ।

वसपोल महाकाश्यप भन्ते नं जिनमूर्ति (शरीर) या धातु ब्वति (भाग) थयेका (विभज्य याना) सकसितं सकभनं पूजा यायेत बिया बिज्यात । पालि महापरिनिब्बाण सूत्र जक स्वयेबले थ्व खँ उलि स्पष्ट मजू । छम्ह ब्राह्मणं हे थ्व सम्पहार शान्त या:गु थें च्वने फु । वास्तव्य महाकाश्यप भन्तेया आज्ञा कथं छम्ह ब्राह्मणं दुम्बं (द्रोणं, प्यमनाया कुलिं) अस्थिधातु इना व्यूगु खः । थुम्ह ब्राह्मण वेठदीपं वःम्ह दूत खः ।

थये भगवान बुद्धया शरीरया अवशेष प्यमना न्ह्यंगु दुम्बं दाना च्याव्व थला इना बीगु ज्या जुल । थुगु खँया बांला:गु ल्वहंपौया मूर्ति ब्रिटिश संग्रहालय लण्डनय् सुरक्षित जुयाच्वंगु दु । १

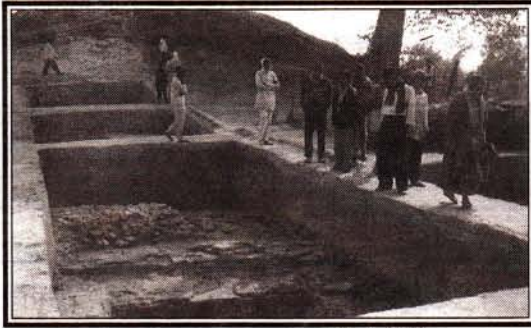

(थुगु ल्वहंपौ किया निद्रःदँति पुलांगु खः । आनन्दभूमि पत्रिकाय् न्हापांगु बार पिहाँ वया च्वन ।)

थूप दयेकेगु फलया बारे धयातःगु दु । थूपं मन लयताइ । गुजागु मन जुइ, अजागु फल जुइ (ठम चित्तं सम फलं)

कुसीनगरय् बुद्धया महापरिनिर्वाणं लिपा नस्वाः (स्वां) छाल । स्वांमाः छाल । बाजं थात । संवेग गीत हाल । बुद्धयागु अस्थिधातु तया राजगृह, वैशाली, कपिलवस्तु, अलकप्प, रामग्राम, वेठदीप, पावा व कुसीनगरय् च्यागः थूप दयेकल । अले द्रोण ब्राह्मणं धातु दाना ब्यूगु दुम्ब तया “थूप” दयेकल । अस्थिधातु इना बी धुंका थ्यंकः वःपिं पिप्पलीया मौर्यपिंसं शरीर दाह या थाय् च्वंगु ह्यंगवाः (अंगार) तया छगः थूप दयेकल । पूजा यात ।

रामग्राम स्तूप उत्खनन् यानातःगु 3 Feb. 2001

भगवान बुद्धयागु अस्थिधातु निधान याना तःगु थुपिं च्यागः थूपत थौ मालेज्याय् लानाच्वंगु भतिचा जक दुःखया खँ मखु । राजगृहया पुरातात्विक उत्खनन् जुल नं उगु अस्थिधातु दुगु थूप मलून । थ्व हे खँ वैशाली, अलकप्प, वेठदीप, पावाया थूपया खँ खः । कुसीनगरया महापरि निर्वाण मूर्ति दुगु देगःया ल्यूने च्वंगु तःगोगु स्तूप पुलांगु खःसां थ्वयात हे उगु ऐतिहासिक थूप धका पुरातत्त्वविदपिंसं

कोजिक धाये मफुनि । कपिलवस्तुया थूप थौकन्हे भार तया भूभागय् लाःगु पिप्परहवा स्तूप धका धाइ । तर थुगु स्तूपया अस्थि थुल्य् च्वंगु अभिलेखया अर्थ ध्यायेगु खँ नं पूम्वनि ।

रामग्राम स्तूप

अस्थिधातु निधान यानातःगु पुलांगु च्यागः स्तूप मध्यय् छगः रामग्राम स्तूप खः । रामग्राम स्तूप बांलाक रक्षा याना तःगु व तःसकं श्रद्धां पूजा याना तःगु खँ बौद्ध, साहित्य व चिनिया यात्रा विवरणं सी दु । अशोकं थन च्वंगु अस्थि नं मेमेगु म्हेगः अस्थिधातु स्तूपं थें लिकायेगु मती

रामग्राम स्तूप उत्खनन् यानातःगु 3 Feb. 2001

वःगु खः तर नागपिंसं बांलाक रक्षा याना पूजा यानातःगु खना थन च्वंगु अस्थिधातु लिमकाः । अथे नं लिपा ताम्रपर्णी द्वीप (श्रीलंका) या जुजु दुट्ठगामणीं सीका थन च्वंगु अस्थिधातु लिकायेके हल । भिक्षु सोणुत्तरं थन स्तूपय् भतिचा अस्थिधातुयात ल्यंका थन च्वंगु अस्थिधातु यं हे यंकल । अस्थिधातु ताम्रपर्णी द्वीपया यक्व यक्व स्तूप व महास्तूपय् निधान यात । चिनिया यात्रीपिं फाहियान व ह्वेनसांग निम्हं लुम्बिनी तप्यंक हे थन रामग्राम स्तूप दर्शन यायेत

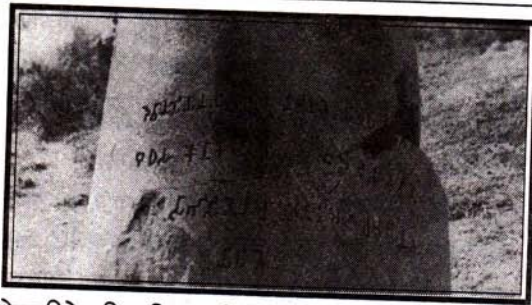
Best wishes for the success of
Lumbini Peace Pagoda Inauguration Ceremony

Universal Computer Service

7/97, Majipat, Jaisidewal, Kathmandu, Nepal
Phone : 225904 (Off.), 255764 (Res.)

Our Service : Windows Package Training, Desktop Publishing, Translation English to Nepali, Nepali to English.

देवानपियेन पियदसिन्न लाजिन चोदस वसा ....तन
बुधस कोनागमनस थुवे दुतियं वडित
..... सा भिसितेन अतन आगाच महीचिते
..... यापिते (फोटो - क) (निगलहवाया अशोक शिला स्तम्भ अभिलेख)

बंगु खः । वसपोलपिसं अन नागपिसं स्तूपया पूजा यानाच्वंगु
व थन संधाराम दुगु खं न्ह्यथनातःगु दु । छम्ह श्रामणेरं
बांलाक स्तूपया पूजा यानाच्वंगु खँ नं न्ह्यथनातःगु दु ।

थुवेदुतियंवडिते (फोटो - ख)

फाहियानं व ह्वेनसांगं रामग्रामयात लन मो (Lan - Mo)
धया तःगु दु । ह्वेनसांगं स्तूप सच्चि १०० फीट तःजाः धका नं
धयातःगु दु । रामग्राम स्तूप लिपा छुं शताब्दीया नितिं
लुम्बिनी व कपिलवस्तु लिसें लोमंका छवत । हानं न्हूगु
जागरण लुम्बिनी आदि बौद्ध तीर्थ स्थल मालेज्या जुयेवं
रामग्राम स्तूपया मालेज्या नं जुल । कनिंघमं “देवकाली”
धयागु थाय्यात, कारलाइलं देवरियाया “रामपुर” यात
भी.ए. स्मीथं गोरखपुर सीमानाय् च्वंगु “धर्मपुरी” यात
राजबलि पाण्डे नं “रामगढ ताल” यात रामग्राम स्तूप
क्षेत्र थें तायकूसां भरतसिंह उपाध्यायं रामग्राम नेपाःया
तराइल्य् हे मालेमाः धया दिल । डा. ह्वेनं नवल-
परासिया ५० फीट तःजाःगु धाःसां न्वखंक थ्व हे स्तूप
रामग्राम स्तूप धका धया मदी । नवलपरासिया लिक्क
लिक्क तानसेनया गुलिं गुलिं नेवाः सेठपनि मौजात नं
दुगु जुयाच्वन । उकिं थन पुलां पुलांगु वस्तुत दु धका
तानसेन च्वपिसं आपाः भति स्यू । ख्वातुसे जंगल तिनिबले
पीन्यादीति न्ह्यो नं सल गया थन चाःहिले नं धकाः भिक्षु
सुदर्शनं कना बिज्याः । धुं भालुं थःपिन्त ध्वदुकः वई

धका ग्याग्यां नापं थ्यंक वःम्ह रामशंकर प्रधानं प्वंतुपः
केके बिया देवदह चाःहिउवंगु खः । अबले अन जंगल
यक्व पुरातात्विक अवशेष व मूर्ति आदि खंगु खः ।

तर अबले रामग्राम स्तूप धाःसा खंके मफुत ।
दिबंगत संघनायक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरं रामग्राम
स्तूप खना बिज्यात । उकिं वसपोलं ३० दैति न्ह्यः
रामग्राम स्तूप थन दु धयागु च्वका साइन बोर्ड तया
बिज्यात । अबले तक नवलपरासिया मनुतयेसं हे नं व
जंगल दुनेच्वंगु चाट्रं स्तूप धका धाये मसःनि । उगु लँपु
सिथय् सिमाय् ताना तःगु नोटिस बोर्ड रामग्रामया बारे
चर्चा परिचर्चा हया बिल । अले १९७२ ईस्वी लु.वि.को.या
अधिकारीपिं लिसे पुरातत्त्वविद बाबुकृष्ण रिजालपिं नं
थन थ्यन । वय्कलं बांलाक उत्खनन यांना जक सी

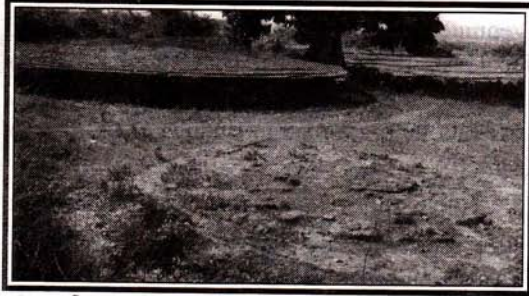

(फोटो - ग) चोदसवसा तन (तेन)

दइसां थ्व रामग्राम स्तूप हे खः धया दिल । लु.वि.
कोषयात कपिलवस्तु रामग्राम देवदह स्वयेगु नं जिम्मा
वल । तर थुकियात हे धका छगति बजेट मदु धका छुं हे
ज्या मजू । बल्ल १९९७ ईस्वी युनेस्को विश्व सम्पदा
समितिया ग्वहाली दयेवं पुरातत्त्व विभाग श्री ५ या सर
कार व ब्रायड फोर्ड विश्वविद्यालय् पाखें रामग्राम क्षेत्रया
भू बनौट अनुसन्धान (Geo-Physical survey)
जुल । अनुसन्धानं थुगु क्षेत्रय् थुगु विहार दुगु स्पष्ट जुयेवं
थगुने व थुगुसी उत्खनन यांना विहार (संधाराम) मालेज्या
यात । रामग्राम स्तूपया दक्षिण दिशाया “थन बुज्या यातकि
सी यः” धका अर्थें तोता तःथाय् उत्खनन यांना स्वःबले
विहार (संधाराम) या अवशेष लुल । उत्खनन यांना दीम्ह
पुरातत्त्वविद शुक सागर श्रेष्ठया विचारय् थ्व हे उत्खनित
क्षेत्र उम्ह श्रामणेर च्वनीगु विहार खः, गुकिया वर्णन
चिनिया यात्री ह्वेन सांगं यानातःगु खः । थुगु उत्खननय्
ब्ल्याक व रेडवयेर (Black and red ware) अले ग्रे
वयेर (grey ware) नं लूगु दु । अथे धयागु न्यासः खुसः
ईस्वी शताब्दी न्हापाया चाया बाकूत लूगु खः । श्री श्रेष्ठ

धया दिल, थुगु उत्खननं रामग्राम स्तूप लुइकेत छगू न्हूगु तपं तथ्य दत । रामग्राम स्तूपया क्वय् क्वय् नं उत्खनन जुल । थुकिं थुगु स्तूपया बारे स्पष्ट धारणा बल्लाक बिल ।

कपिलवस्तुया उत्तर पूर्वय् च्वंगु निगः स्तूपावशेष (फोटो घ)

निग्लिहवाया “थूप”

पालिया “थूप” शब्द अशोकया निग्लिहवाय् च्वंगु अशोकया शिलास्तम्भ शिला अभिलेखय् “थुबे” (थुब) जुयाच्वंगु दु । (चित्र नं. क,ख,ग) प्यभ्वः दुगु थुगु अभिलेखय् धयातःगु खः, “देवतापिनि यःम्ह प्रियदर्शी जुजुं (अभिषेक) या भिंय्प्यदँ दयेका कोनाकमन (कोणागमनः कनकमुनि) बुद्धया “थुबे” दुतिय वृद्धि याना बिज्यात (न्हापादुगु “थुबे” दुने लाका निगोपाय्गो याना “थुबे” दयेकल । अथवा थुगु “थुबे” निकोगु बार दयेकल । अभिषेकं ..... दँ धुंका हानं (च) थः हे वया दण्डवत यात वा पूजा यात । ..... नं थन स्थापित यात । (चित्र नं. ख)

निग्लिहवाया “थुबे” (स्तूप) धका च्वया हे तःगु धाःसा आः तक मलूनि । अस्थि नं मलूनि तर भिक्षु सुदर्शनया मिखाय् थ्वया अवशेष अवश्य अन दु थें ताः । गथे तिलौराकोटया भचिता निगः स्तूपावशेष मालेवं लुइकल (चित्र नं. घ) । थुगु प्यइवःया अभिलेख मध्यय् न्हापांगु इवःया दकसिबे ल्यूनेया आखः सी मदु । तज्याना छुं कुचा मन्त । अथे नं “तेन” शब्दया “ते” आखःया “त” आखः बाग “त” व “न” आखःया बागः आखः “न” “न” बांलाक सी दु । स्वइवःगुया इवःया न्हापांगु आखः ल्वहँया देवः ब्वला वःगुलिं तःधंगु समस्या थना बिल । (चित्र नं. ग) गुलिं विद्वानपिन्सं अभिषेकया “भिंय्प्यदँ दयेका” धका व्याख्या याना तल । तर गुलिं विद्वानपित अशोकथे जाःम्ह जुजु

लुम्बिनी व कपिलवस्तुत निको निको वयाच्वनीगु सम्भवथें मताल । उकिं अभिषेकं भिंय्प्यदँ धंका न्हापां कोनाकमनया थुबे दुतियवृद्धिते याके बिल । अले लिपा थः हे वया पूजा यायेगु ज्या जक लुम्बिनी वःबले हे तुं थन नं राज्याभिषेकं नीदँ धंका भालपिल ।

यलया प्यंगः थूद्रं (थूर)

यलय् च्वंगु प्यंगु दिशाया प्यंगः थूद्रं तःसकं महत्व पूर्ण खः । पालि शब्द “थूप” अशोकया अभिलेखय् “थुबे” (थूब) जुल । ध्व हे “थू” शब्द नेवाः खँगः “द्व” प्यपुना “थूद्रं” जुल । तःजायेक तग्वेक दयेका तःगु “थूब” हे “थूद्रं” जुल । थूद्रंयात थूर नं धायेगु याः । अंग्रेजी भाषाया अभिव्यक्तिं मेमेगु कथं नं च्वयेगु याः । त्यता थूद्रं, लगं थूद्रं, पूच्व थूद्रं व इबही थूद्रंया मालेज्या यायेगु छगू तःधंगु चुनौति खः । थूद्रंय् लिपा लिपा प्यखें व उखे थुखे व च्वकाय् श्रद्धां तपं तया यंकूगु थुइका, चाद्रंया थूद्र

रामग्रामस प्राप्त प्राचीन भग्नावशेष (फोटो - ड)

अनेकथं तोपुया यंकूगु चायेका थ्वया मूल स्वरूप म्हासीकेगु मयासैं मगाः । सच्छिद्रया स्तूप चायागु खः । सारनाथया धम्मिक स्तूप आदिस चाया स्तूपय् अप्पा तया यंकूगु दु । उकिं थूद्रंया पुलां पुलांगु स्वरूप खंका अले थ्वया विषयय् न्हापा न्हापा च्वयातःगु खँ लुमंका थूद्रंया अध्ययन यायेगु आवश्यक खः ।

श्रोत सफू

१. दीघनिकाय (पालि)
२. दीघनिकाय - (दुण्ड बहादुर वज्राचार्यया नेपाल भाषानुवाद)
३. बुद्ध धर्म संघ - भिक्षु सुदर्शन
४. बुद्ध र उहाँको सन्देश - भिक्षु सुदर्शन
५. महायान सूत्र संग्रह (II) मिथिला विद्यापीठद्वारा प्रकाशित
६. महावंश
७. प्राचीन नेपाल (संख्या १४२)
८. फोटो श्रोत भिक्षु सुदर्शन महास्वविर

FUJII GURUJI

The Spiritual Leader of the 20th Century

— Sukhi Hotu Desk

The Most Venerable Nichidatsu Fujii Gururji, the founding preceptor of Nipponzan Myohoji, was born in Aso Japan on August 6, 1885. He was ordained at the age of 19 under the preceptorship of the Most Venerable

Maha-Bodhisattva Nichiren. Bodhisattva Nichiren left a Prophecy that Na-Mu-Myo-Ho-Ren-Ge-Kyo, the embodiment of Buddha's teaching revealed in Japan, would eventually return to the land of Buddhist origin.

Fujii Gururji, inspired by this prediction, decided that his ultimate mission would move ahead to propagate saint Nichiren's doctrine of "Na-Mu-Myo-Ho-Ren-Ge-Kyo". This was the whole of doctrine, we believe, could save not only one country but the whole of mankind. His desire was fulfilled with his landing in Calcutta on January 16, 1931 on the occasion of 650th Death Anniversary of Maha-Bodhisattva Nichiren.

He made pilgrimage to sacred Mt. Ratnagiri, Buddhagaya, Saranath and Kushinagara.

Then on 24th February 1931, he made his first pilgrimage to Lumbini, the sacred birthplace of Lord Buddha. Gururji stayed there for 3 months and vowed to restore Lumbini Sacred Garden.

Fujii Gururji sat on the old mound of Lumbini meditating for hours reciting Na-Mu-Myo-Ho-Ren-Ge-Kyo with dhamma-drum beating. People began to gather there and they asked him about his intention. He said that he was determined to restore the Sacred Birthplace of the Buddha in his own lifetime if not in his next birth. As advised he made

a genuine request to then Rana Prime Minister of Nepal. His request was rejected saying that no foreign country could do anything here in Nepal. After that he proceeded to Buddha Gaya then to Rajgir.

Fujii Gururji vowed to resurrect Buddhism in Rajgir. In 1932 he established Nipponzan Myohoji temple in Bombay.

In October 1933, Fujii Gururji met Gandhiji at Wardha. He stayed at Sevagram with Gandhiji. The first meeting of Fujii Gururji with Gandhiji lasted only 15 minutes. Gandhiji chanted "Na-Mu-Myo-Ho-Ren-Ge-Kyo" and asked Gururji if he could beat the drum from that day onward for 16 years, until his death. Gandhiji chanted "Na-Mu-Myo-Ho-Ren-Ge-Kyo" during his daily prayer meetings.

During his stay in India, Gururji developed deep spiritual ties with Mahatma Gandhi. Impressed by his infinite energy and clarity of purpose and single-minded dedication to World Peace, Gandhiji named Rev. Nichidatsu Fujii as "Fujii Gururji".

Fujii Gururji also held Acharya Vinoba Bhave in the highest esteem and sponsored the publication of "Sarvodaya" Magazine in Japan to acquaint the Japanese people with Gandhian philosophy and the activities carried on in the Sarvodaya movement.

His affectionate association with the Nava Nalanda Mahavihara for over three decades and his interest and guidance in the teachings and research program in the Buddhist history and philosophy there had helped to promote closer relations between the scholars of India and south and South-East Asia. In February 1974, he was awarded the highest Honorary Degree "Vidya Waridhi" from Nalanda University for his distinguished contribution to the restoration of Buddhism in India.

Since the nuclear holocaust of Hiroshima and Nagasaki, Gururji made it his life mission for the abolition of nuclear arms and to spread the doctrine

*May the Lumbini Peace
Pagoda be a symbol for
peace and help people of all
nations come together.
May this Pagoda inspire us
to new and imaginative
action for peace and
justice.*

Leading Travel Agency for Buddhist Pilgrimage

仏教遺跡専門、旅行代理店

JATAK TOURS & TRAVELS

ジャータカ ツアーズ & トラベルス

ネパール国内各種旅行、特に仏教遺跡への

旅行のご用命は御気軽にどうぞ下さい、

日本語で対応できます!!

G.P.O.Box 10949, Kathmandu, Nepal.

TEL: 977-1-523493, 223866 Fax: 977-1-541272

E-Mail: jatak@mos.com.np

of peace in the world. He was one of the few personages who had witnessed the horrors of the two world wars. As the harbinger of peace and friend of mankind, he championed the cause of world peace by establishing Peace Pagoda (Shanti Stupa).

Dedication of such Pagoda to the cause of peace, harmony and love among the peoples of different nations has been the major contribution of Fujii Gurji. This added a creative and positive dimension to International Understanding through cultural and spiritual means.

On the occasion of 2500th Birth Anniversary of Lord Buddha a proposal was placed before Pandit Jawaharlal Nehru to construct the Peace Pagoda (Shanti Stupa) at Rajgir where Lord Buddha stayed and preached for the best part of his life.

Peace Pagoda (Shanti Stupa) at Rajgir was inaugurated in the Gandhi Centenary year (1969). In addition, new other Peace Pagodas were constructed in Calcutta, Bhubaneshwar, Darjeeling, Wardha, Vaisali and Laddak too.

In 1972, Guruji was invited to visit Nepal by Mr. Prem Bahadur Shakyas, Former Assistant Education Minister of Nepal. His Majesty the king of Nepal granted gracious audience to Fujii Guruji. Guruji requested His Majesty the King to allow him to build Peace Pagoda in Lumbini. His Majesty the king was pleased with Guruji. But due to the ambiguous interpretation or happenings of unfortunate incidents, Guruji suspended his activity in Nepal in 1974.

Recognizing his contribution to the cause of world peace, India conferred on him the prestigious Jawaharlal Nehru Peace Award for International Understanding in 1978 by the president of India. The citation said "as pacifist and an advocate of universal and complete disarmament the relevance of his life and his message cannot be overemphasized."

The world Peace March of 1981 organized by him in Japan was an example of the need for his message of peace and love in our strife-weary world. It was also a powerful demonstration of

Guruji's conquest of men's hearts and minds by his message.

The opening session of the world assembly of religious workers of general and nuclear disarmament in Tokyo in May 1981 was an impressive conference where Fujii Guruji gave a call for general and nuclear disarmament, echoing the cry of the people for an end to war and affirmation of life with justice through non-violence for everyone.

Fujii guruji had completed 73 peace pagodas in Japan, India, Sri-Lanka, England, Austria, Italy and USA. Guruji passed away in Atami, Japan on 9th January 1985 in his 100 years. His disciples and devotees have been succeeding to build Peace Pagodas and walking peace marches in the different parts of the world.

The List of Peace Pagodas Constructed by Nipponzan Myohouji

1. Hanaokayama	27. Buzen	53. Maizuru
2. Fukui	28. Hondo	54. Vienna (Austria)
3. Kushiro	29. Yamaga	55. London (England)
4. Sapporo	30. Miyazaki	56. New England (U.S.A)
5. Himeji	31. Koufu	57. Hizen
6. Atami	32. Kominato	58. Fukuokahisayama
7. Hidasakagami	33. Karinga(India)	59. Beppu
8. Wakamatu	34. Usuki	60. Ampara (Sri Lanka)
9. Osaka	35. Sendai	61. Omura
10. Gotenba	36. Titiose	62. Ladakh (India)
11. Fukuoka	37. Sadoitinotani	63. Darjeeling (India)
12. Aomori	38. Kanazawa	64. Warada (India)
13. Utsunomiya	39. Yosino	65. Misima
14. Hirosima	40. Yui	66. Grafton (U.S.A)
15. Niitu	41. Takamori	67. Mikawa
16. Komoro	42. Sri Pada(Sri Lanka)	68. Vaishali (India)
17. Sensuikyo	43. Takarzuka	69. Comiso (Italy)
18. Akita	44. Gifu	70. Midori
19. Kiyosumi	45. Milton Keynes (England)	71. Pokhara
20. Sanrizuka	46. Tagonoura	72. Narita
21. Wakasa	47. Sado	73.
22. Rajgir(India)	48. Amakuse	
23. Omuta	49. Takeda	
24. Hyuuag	50. Bandarawela (Sri Lanka)	
25. Nagasaki	51. Walapano (Sri Lanka)	
26. Okutama	52. Tama	

Technical data of Lumbini Peace Pagoda

Construction period	: 7 years
Designed	: Dr. Minoru Ohoka of Japan
Structural Plan	: Manohar Rajbhandari and associates Kathmandu
Height	: 41.5 meters
Diameter	: 59 meters
Cement	: 900m/ton
Steel	: 411m/ton
Marble Stone	: 27000s/f from Rajasthan
Buddha statue and Kota	: Heian Bijutsu, Japan (Made of bronze, plated with gold)

Lumbini
(Namu Myo Ho Ren Ge Kyo)

Lumbini in the word of Hiuentziang

To the north of this 24 or 25 paces there is an *Asoka flower tree*, which is now decayed; this is the place where Bodhisattva was born on the eighth day of the second half of the month called Vaisakha, which corresponds with us to the eighth day of third month. The school of the Sthaviras (Shang-tso-pu) say it was on the fifteenth day of the second half of the same month, corresponding to the fifteenth day of the third month with us. East from this is a stupa built by Asoka Raja, on the spot where the two dragons bathed the body of the prince. When Bodhisattva was born, he walked without assistance in the direction of the four quarters, seven paces in each direction, and said, "I am the only lord in heaven and earth; from this time forth my births are finished." Where his feet had trod there sprang up great lotus flowers. Moreover, two dragons sprang forth and fixed in the air, poured down the one a cold and the other a warm water stream from his mouth, to wash the prince.

To the east of this stupa are two fountains of pure water, by the side of which have been built two stupas. This is the place where two dragons appeared from the earth. When Bodhisattva was born, the attendants and household relations hastened in every direction to find water for the use of the child. At this time two springs gurgled forth from the earth just before the queen, the one cold, the other warm, using which they bathed him.

To the south of this is a stupa. This is the spot where Sakra, the lord of Devas, received Bodhisattva in his arms. When Bodhisattva was born, then Sakra, the king of Devas, took him and wrapped him in an exquisite and divine robe.

Close to this there are four stupas to denote the place where the four heavenly kings received Bodhisattva in their arms. When Bodhisattva was born from the right side of his mother, the four

kings wrapped him in a golden coloured cotton vestment, and placing him on a golden slab (*bench*) and bringing him to his mother, they said, "The queen may rejoice indeed at having given birth to such a fortunate child!" If the Devas rejoiced at the event, how much more should men!

By the side of these stupas and not far from them is a great stone pillar, on the top of which is the figure of a horse, which was built by Asoka-raja. Afterwards, by the contrivance of a wicked dragon, it was broken off in the middle and fell to the ground. By the side of it is a little river which flows to the south-east. The people of the place call it the *river of oil*. This is the stream which the Devas caused to appear as pure and glistening pool for the queen, when she had brought forth her child, to wash and purify herself in. Now it is changed and become a river, the stream of which is still unctuous.

(Courtesy from SI-YU-KI Buddhist Records of The Western World, Translated by Samuel Beal, Motilal Banarsidas, 1981)

It is a blessing for mankind to have the Peace Pagoda which symbolise happiness and reverence for all human beings. The most venerable

Nichidatsu Fuji was a living example of peace.

Heartfelt congratulations and prayers for
The Lumbini Peace Pagoda

New Archana

Visit Special for
Suiting, Shirtings etc.
Sukapath, Kathmandu, Nepal
Phone: 223866

Lumbini

Translation from Chinese in to English

Bhikkhu Ding Hui

Chinese Buddhist Monastery, Lumbini

The Famous Chinese pilgrim Bhikkhu Fa Xian (Fa-Hsien) visited India, and during his visit he came to Kapilavastu, Lumbini and Ramagrama in 403 A.D. He described these places in his book 'Records of the Buddhist Kingdoms'. He mentioned as follows:

The Kapilavastu City was one yojana far away to the east of the sacred place of Kanakamuni Buddha's birth. The city was bleak and desolate. There were white elephants and lions were walking on the road. It was very difficult for the people to travel.

The city was also like a barren hill, and there were neither king nor the other residents stayed in it, except about 10 monks. A Mahamaya statue was in the palace of Siddhodana, which depicts the prince riding a white elephant to enter his mother's womb.

People constructed the pagodas at the following places.

Prince Sakyamuni became very sad by the sight of the suffering of the people when he went out of the Kapilavastu City.

The place where Asita with his supernormal vision predicted the prince that he would become a Buddha. The place where Devadatta wanted to destroy the Buddha, and he killed an elephant and put it in the gate of the city to stop Buddha. But Ananda with his power took it away.

The place where the prince Sakyamuni showed his many skills, one of them was that he shot an arrow as far as 30 li and the arrow entered the earth at the southeast direction. A fountain sprouted out from the earth. Later the people dug a well there and the travellers could drink water from it.

At the place where the Buddha met King

Siddhodana after he achieved enlightenment. It is the place where Upali converted five hundred Sakya youths. Meanwhile the earth shook six times.

At the place where King Virudhaka killed the Sakyas and the Sakyas attained the Srota-apanna phala immediately. The people built a pagoda, which is still there. Several li away from the northeast of the Kapilavastu City, the prince caught a glimpse of the ploughing ceremony sitting under a tree at the royal field.

There was a royal garden at northeast of the Kapilavastu City. It was named Lumbini. Mahamaya had a bath in the pond in Lumbini. She walked twenty steps to the north, and raised her hand leaned by a branch of the tree. The prince was born while she was facing the east. The prince walked seven steps in all directions after he was born. Two Dragon Kings bathed the prince's body immediately. Later the people dug a well there.

The Ramagrama Kingdom was five yojanas to the east of the holy place of Buddha's birth. The King of the Ramagrama Kingdom was one of the eight kings who obtained the Buddha's relics and he also built a pagoda, which is named Ramagrama Pagoda. And the relics were in it for offering. A dragon King was in the pond near this pagoda and the Dragon King often kept guard to the pagoda and paid worship to it all day and night.

King Asoka wanted to open the eight pagodas to make eighty-four thousand pagodas. He had already opened seven pagodas except the Ramagrama. The Dragon King appeared when Asoka wanted to damage the Ramagrama Pagoda. After Asoka saw that the Dragon King was paying worship and was offering to the pagoda. The Dragon King said, "if you could do better offering than this, you could damage this pagoda and nobody

would stop you." Asoka knew that no offering in the world would be like this and he couldn't do better than the Dragon King, so he went back to his country without damaging the pagoda.

The elephants fetched water with their trunks and they took flowers and incense for offering.

Once religious person came from another country, and wanted to pay worship to the pagoda. He was very frightened by the elephants, so he hid in a tree to safeguard himself. But he saw the elephants were paying very respectfully worship to the pagoda. He was very mournful and said, "There was nobody offering the pagoda, except the elephants." Therefore, he gave up his own religion and became a Sramanera. He was putting the place in order and cleaned it. He also persuaded the king to make a monastery, and he became the chief monk. Up to now, the chief monk of this monastery is a Sramanera. At the present time some monks are staying in this monastery.

Records of the Western Countries of the Tang Dynasty :

Chinese Bhikkhu Xuan Zang (Hsuantsang) was a well known pilgrim to India. He arrived in Kapilavastu, Lumbini and Ramagrama in 636 A.D. He also gave a detailed description of these places in his book Records of the Western countries of the Tang Dynasty.

Lumbini was 80 li away to the northeast from the Arrow Fountain. There was a pond in Lumbini. The water of this pond was green and clear with flowers. The Asoka tree was 25 steps to the north from the pond, and the prince Siddhartha was born under this tree. A stupa was at the east of the tree and it was the place where two Dragons bathed the prince after his birth. A stupa was built by King Asoka. The newly born prince walked seven steps into four directions. At that time the two Dragons appeared from the earth and they stayed in the sky. Warm and cool water spurted out from the mouth of the Dragons to bathe the prince. Meanwhile from the north of this stupa two springs spurted with warm and cool water to bathe Mahamaya. There are two stupas beside these

springs.

Another stupa was in front of these two stupas, where Mahamaya had bathed. It was the place where Sakra held the Bodhisattva after his birth. Four stupas were next to this stupa. It was the place where Sakra held the Bodhisattva after this birth. Four stupas were next to this stupa. It was the place where the Four Heavenly Kings held the Bodhisattva.

A pillar was near the four stupas, and a horse statue was on the top of the pillar. King Asoka built it. Later the Evil Dragon damaged it with the thunderbolt and it was broken and was lying down on the earth. There was a river near the pillar and it flowed from east to south. The local name was the Oil River. First the Deva made the wonderful oil to bathe Mahamaya to cure the disease after prince was born. After that it became water and flowed south.

Courtesy from The Maha Bodhi (July 1998 to Dec. 2000)

*We Extend
our Hearty Greetings
to all Human Beings
On the Auspicious Occasion of
the inauguration ceremony.*

M. R. PASHMINA INDUSTRY

(Manufacturer Wholesaler and Exporter)

P.O. Box: 5741 PCN-19, Thamel, Kathmandu, Nepal.

Tel. (Res) : 01-495120, 492066

(Show Room) : 01-429495, 429168

Fax: 00977-1-492066

e-mail: rajesh@madat.wlink.com.np

Dealer in :

PASHMINA, CASHMERE SHAWLS, DHAKA SHAWLS,
COTTON GARMENTS &
ALL KINDS OF NEPALI HANDICRAFTS

Economic Impact of Buddhism

Prof. Manik Lal Shrestha

The Sangh (brotherhood of monks) in Buddhism (of all schools) advocated common ownership of property by the Sangh and all member to earn, not for themselves individually but for the Sangh. For laymen also Buddhism stressed on earning money for maintaining life, not far amassing wealth. Buddhism asked people to refrain from professions which are harmful to others or are immoral. To people of propertied class Buddhism appealed to use their wealth for the benefit and welfare of the community.

Buddhism thus contributed, at that time, to lessen and curb the harmfulness of feudal exploitation, although not to abolish it. Buddha himself urged the rich to help the poor and thus contribute to some extent to narrow the gap between haves and have-nots.

Buddha was the first among the ancient thinkers of South Asia who believed in collective ownership of property. He even believed that origin of private ownership of property was a degradation. He taught in explicit words, "First human beings collectively owned and worked in farm land to produce rice. Later they divided farmland among themselves and brought individual ownership. Then some greedy persons stole others' share of land. To stop such evil acts, people chose a king and entrusted to him the task of preserving peace and order and specifically to protect individual's property from infringement by others". [Agganniyasutta (Dighanikaya 27)]

This tracing the development of early human society by Buddha reflects his belief that origin of private ownership is a vice, a decadence of social morality. He also believed that concept of private ownership of property compelled man to put himself under suzerainty of a king and to voluntarily accept bondage. Buddha also

considered private ownership of property as the source of "cheating in balance (weighing), cheating in measurement, bribery, vice of ingratitude, conspiracy, assault, slaughter, slavery (bondage), robbery, looting and murder.

Buddha advocated communal ownership of all wealth and also applied it in his Sangh (brotherhood of monks). He stipulated that a monk could own only 8 articles (6 kinds) as his personal belonging, namely one earthen alms bowl, three chivar (monk's robes), one thread and needle, one Astura, one waist-band and one water-filter. When his step mother, Nun Prajapati wished to present him a robe woven by herself, Buddha asked her to offer it to the Sangh and not to an individual [Dakkhina Wibhanga Sutta (Mazzhim Nikaya 142)]. But this "economic communism" in which Buddha believed was applied by him only among the monks and not in the whole of society, in the same way as Plato, in his *Republic*, advocated common property only among the elite-rulers. Buddha's experiment of socialist ownership failed (like Robert Owen's experiment) because Buddha did not apply it in the whole society, and also because he advocated common ownership only in man's personal belongings and not in means of production. Consequently decadence appeared even among monks who began to amass vast wealth. Commenting on wealthy and luxuriously-living Tibetan monks in the early 20th century, Japanese monk Ekai Kawaguchi denounced them as "staraining at gnats, but swallowing camels".

Further, Buddha's failure to transform the society was attributable to the fact that he (624-544 B.C.) lived at the age of "transition from slave society to feudal society" and at a highly stagnant society of South Asia, where the seeds

of his idea could not germinate. Buddha's enlightened views influenced many thinkers, but could not change the economic relationship among the various classes of society of his age. In his life time his ideas has an impact on the economic attitude of the society in a limited area where he and his disciples worked (i.e. areas of South Nepal and North India), where many wealthy people were inclined to offer money liberally for charity. His teaching also curbed to a considerable extent unscrupulous attitude and behavior of earning wealth by immoral means. The rulers of some Kingdoms and republics, influenced by Buddha, took measures to ameliorate the sufferings of the poor.

Buddha's teachings made considerable impact on the economic life of the society only for some centuries after his death. King Ashok, the ruler of the vast territory of Northern India, tried to implement the principles of a welfare state by protecting the aged, the infirm, the widows and the orphans. Some later rulers (although a few in number), inspired by the teachings of Buddha, took measures to turn the state into a "protector and patron" of the weak and unprivileged. King Srongtsong gampo of Tibet (who lived in the 30's of the 7th century), King Munetsongpo (ruled 846-47) of Tibet, King Shiv Singh Malla of a principality of Nepal (late 16th century) tried to become protectors of the poor and missable.

Special mention may be made of Munetsongpo (846-47), who, as soon as he ascended the throne in 846 A.D. tried to impose "equal distribution of property" among all his subjects, the poverty-stricken people of Tibet. Declaring that he wished to implement teaching of Buddha, he siezed the property of all and redistributed it equally among all his subjects. After some time it was found that the lazy and prodigal people spent rashly and again became paupers, while the frugal and industrious people became wel-off. Too much enthusiastic to impose equality, he again siezed the wealth of

all and redistributed equally to all. After he repeated this process for three times in one year, the king was hated widely and his own mother poisoned him to death.

Munetsongpo's example is that of an imprudent and irrational 'enthusiastic leveller', but his example shows the strong impact of Buddha's ideas on the economic thinking and behavior of the people.

This was at a time when the Buddhist missionaries of Nepal and India were propagating Buddha's message in different countries of Asia.

*May the Lumbini Peace
Pagoda be a symbol for
peace and help people of all
nations come together.
May this Pagoda inspire us
to new and imaginative
action for peace and
justice.*

SAMLING CARPET INDS.

P.O. Box : 2534 Boudha, Tinchuli,
Kathmandu, Nepal
Phone : 471534, 478149,
Fax : 977-1-470525
E-mail : samling@mos.com.np

Tapassí Dhamma, A Nepali Bhikshu on the PEACE WALK from Kathmandu to Lumbini

 Devkaji Shakya

It is a matter of great pride and happiness that the Lumbini Peace Pagoda is in perfect completion now. On the very auspicious occasion, Nepalese Buddhists and Nipponzan Myohoji have organized a PEACE MARCH from Kathmandu to Lumbini to commemorate the most remarkable contribution of the most venerable Fujii Gurujee to boost genuine peace in the world and to pay heartfelt tribute to him.

Venerable Tapassi is well aware of the urgency of peace, law and order in the prevalent situation of the country. He wholehearted submits himself to join in Kathmandu-Lumbini Peace March covering 440 kilometers as the representative of All Nepalese Bhikkhus and Sukhi Hotu Nepal. The Peace March starts on 7th October 2001 to finish it on 1st November 2001. This Peace March is the symbolic manifestation of innate desire for peace of all the Buddhists of the world.

He is the Founder/Chairman of Charumati Buddhist mission. He has already started his noble acts of protection and renovation of Charumati Stupa and its environs. He has been doing the utmost for the cause with the help and cooperation of the community.

All the good wishes for his peace walk.

We would like to extend hearty and best wishes for the success of his noble mission he has started.

SMOOTH AS SILK

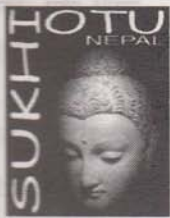
NON-STOP FLIGHTS TO BANGKOK
DEPARTING 1:40 PM EVERYDAY

THAI now flies from Kathmandu to Bangkok non-stop every afternoon with convenient connections to 23 destinations across the kingdom. Any of which can earn you miles with Royal Orchid Plus, Asia's premier frequent flyer programme. Get your next non-stop trip to Bangkok, off to the best start ever, aboard THAI.

For further details, please contact your travel agent or THAI at Durbar Marg.
Tel: 223565, 221247; Fax: 225084

A STAR ALLIANCE MEMBER

Sukhi Hotu Nepal

(Be happy. Keep others happy)

 Bhikkhu Nigrodha, Secretary

Sukhi Hotu Nepal has been established to prepare able Buddhist Youth Power ever actively engaged to provide selfless service for the cause of world peace through manifold Buddhist activities. Its main aim is to provide staunch support to Buddha Sasana (Teaching of Buddha) by remaining actively involved in multi-purpose activities and keeping up the level of Buddhism and Buddhist culture. It will work in close cooperation with both national and international Buddhist organisations having faith in Buddhism. It is a company of young Buddhist who have worked and are working as volunteers in carrying out extracurricular and other Buddhist activities.

The first Buddhist monthly magazine "Anand Bhoomi" is now being published under the leadership of Sukhi Hotu Nepal giving it a new shape to suit the interests of the readers. To create awareness and faith among the common people in Buddhism, Sukhi Hotu Nepal has been undertaking the responsibility of organising useful creative activities like Buddhist quiz, essay, art and debate competitions from time to time among the Pariyatti students of various centres. It has also been organising Buddhist orientation and training camps in village areas and other places. It has played active role to popularise Buddhism among common people by broadcasting religious Buddhist programs using communication media like F.M. Radio and T.V.

Sukhi Hotu Nepal has managed the publication of "Vishuddhi Marga" (The Path of Purification) a famous Buddhist religious text book from Pali Text in Nepali language from Taiwan, and has also taken the responsibility of first release and distribution of this important religious literature.

In the near future, through the cooperation of all concerned we aim to bring out Buddhist magazines, bulletins, brochures, calendar, T-shirts, cards, cassettes, etc. bearing valuable words of the Buddha. We are pleased to announce our vision of establishing a Buddhist Press, in the near future, to propagate and popularise religious literature for which we seek the cooperation of all lovers of peace and Buddhism.

We wish that you are always with us and for more information about us

Please kindly contact us at :

Sukhi Hotu Nepal

Buddha Vihara

Bhrikutimandap, P.O. Box - 993, Kathmandu, Nepal

Phone/Fax : 226702 / 482984, E-mail : sukhi@ntc.net.np / vishwa@ntc.net.np

May all beings be happy and well.

बौद्ध गतिविधि

Second Largest Buddhist temple outside Asia in US

A Buddhist temple described by its builders as the second largest and most elaborate outside of Asia was consecrated in the US state of Colorado.

The Great Stupa of Dharmakaya rises 32.4 meters (108 feet) from its foundation atop a mountain in Red Feather lakes, and is "an expression of the aspiration for peace, harmony and equanimity for all beings," the Rocky Mountain Shambhala Center said in a statement.

The shape of the stupa represents Buddha, crowned and seated in the meditation posture on a throne.

"It took us 14 years to build this temple," project manager Stephen Ross told AFP. "We believe it is the most elaborate Buddhist temple outside of Asia because of the artwork inside." Nine day of consecration ceremonies at the Buddhist center culminated with a procession of believers making offering at the stupa. The temple commemorates Chogyam Trungpa Rinpoche, a Tibetan meditation master who died in 1987.

The project has received its blessing from the Dalai Lama, the exiled spiritual leader of Tibet.

"Developing respect and admiration for the Buddhas and their qualities, as seeing the Great stupa of Dharmakaya will encourage visitors to do, is among the causes for developing such qualities within ourselves," the Dalai Lama wrote to members of the Rocky Mountain Shambhala community.

The largest Buddhist temple outside of Asia is located in northern California, according religious experts, who said the consecration of the new temple attested to the growing popularity of Buddhism in the United States.

The interest for the Oriental religion is being fueled in the United States by frequent visits and media appearances of the Dalai Lama as well as support from Hollywood, personalities like Richard Gere martin Scorsese and Steven Seagald.

In the decade between 1988 and 1998, the number of English language Buddhist teaching center in the United States has increased, from 429 to more than 1,062 according to Time magazine.

(Source : AFP published by the Kathmandu Post)

*May all sentient being attain the highest state of completeness
being on the foot steps of Buddha*

中国出口商品基地建设 (西藏) 公司

China National Export Bases Development (Tibet) Co.

No. 75 Jmzhu Xilu Lhasa City, Tibet

2,300 year old stolen Buddha statue uncovered

Indian police on Aug 18th Sunday recovered a 2300 year-old Buddha statue valued at 15 million rupees (3,18,000 US dollars) from a gang in the southern state of Andhra Pradesh.

The statue had been stolen from a museum in the state last November, following which police had kept a close watch on a group of 15 people who were prime suspects.

Policemen posing as buyers managed to trace the Buddha statue to two people who had allegedly carried out the theft.

The stolen piece was found in a house in the state capital Hyderabad and seven people have been arrested in connection with the case. *- Source AFP Published by the Kathmandu Post.*

युवक बौद्ध मण्डल, नेपालको पुनर्गठन

१० भाद्र, ललितपुर, युवक बौद्ध मण्डल, नेपाल (YMBA) को ३१ औं वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न भएको लगत्तै १७ औं केन्द्रिय कार्य समितिको निर्वाचन प्रक्रिया सम्पन्न भएको छ। जस अनुसार नव निर्वाचित पदाधिकारीहरूमा अशोकमान शाक्य अध्यक्ष चुनिनु भएको छ भने क्रमशः उपाध्यक्ष राजेश शाक्य, महासचिव सुरेन्द्र शाक्य, सचिवद्वय सुरेन्द्र वज्राचार्य (न्याखाचोक) र राजेश शाक्य (ओकुबहाल), कोषाध्यक्ष सुनिल वज्राचार्य, उप कोषाध्यक्ष सुविन्द्र वज्राचार्य, प्रचार सचिव सन्तोष वज्राचार्य, उप-प्रचार नविन वज्राचार्य रहनु भएको छ भने कार्यकारिणी सदस्यहरूमा क्रमशः शाक्यहरू हेमरत्न, सुगिन्द्र, महेशमान, बुद्धरत्न, भाइराजा हुन् भने वज्राचार्यहरू हेमरत्न र सुरेशराज तथा जयवहादुर धाखा गरी जम्मा १७ जना नयाँ कार्य समितिको गठन भएको छ।

बलम्बुमा पुरस्कार वितरणः

१६ भाद्र शनिवार। प्रणीधिपूर्ण महाविहार बलम्बुमा प्रणीधिपूर्ण परियत्ति केन्द्रबाट परीक्षामा उत्तीर्ण भएका विद्यार्थीहरूलाई काईल्याण्डका कार्यवाहक राजदूत श्री डब्लु योथङ्कम ज्यूको प्रमुख आतिथ्यत्वमा प्रेरणा पुरस्कार वितरण सुसम्पन्न भएको छ। परियत्ति शिक्षिका सुश्री निलशोभा महर्जनले स्वागत गर्नुभएको सो सभामा उपासकद्वय हरिकृष्ण श्रेष्ठ र रामभक्त श्रेष्ठले स्वागत गान प्रस्तुत गर्नुभएको थियो। श्री मनोज श्रेष्ठले वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको सो सभामा सुश्री निलशोभा महर्जनले बौद्ध परियत्ति सम्बन्धी बोल्नु भएको थियो। दायकसभाका अध्यक्ष श्री न्हुछे बहादुर महर्जनले अन्ववाद ज्ञापन गर्नु भएको सभा संचालन भिक्षु धर्ममूर्तिले गर्नु भयो। २०५७ सालको प्रवेश द्वितीय वर्षमा बोर्ड द्वितीयमा उत्तीर्ण हुनुभएका श्री धन नारायण महर्जनलाई स्वयम्भू धर्म पासा पुचःका श्री पुष्प रत्न तुलाधर र अ. कुसुमले प्रेरणा उच्चार दिनुभएको थियो।

आनन्दकुटी विहारमा बुद्ध पूजा धर्मदेशना :

१७ भदौ, स्वयम्भू। आनन्दकुटी विहार स्वयम्भूमा यज्ञा पुण्ही (भाद्र पूर्णिमा) का दिन विहान बुद्ध पूजा, धर्म देशना, दान प्रदान एवं भोजन दान कार्य सम्पन्न भयो। पूर्णिमाका दिन श्रद्धेय आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर समक्ष चञ्चलील प्रार्थना पछि श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट बुद्ध पूजा गराउनुभयो। सोही बेला भिक्षु धर्ममूर्तिबाट धर्मदेशना भएको थियो। वहाँले चित्त सम्बन्धी उपदेश गर्ने क्रममा चञ्चल र चपल स्वभाव युक्त चित्तलाई आफ्नो वशमा पार्न सकेमा हामीले जीवनमा सुख शान्तिको अनुभूति प्राप्त गर्न सकिने छ भनि प्रेरणात्मक घटनाहरू प्रस्तुत गर्नुभएको थियो। बसन्तपुर निवासी उपासक डबलकाजी तुलाधर र वहाँका परिवारले उपस्थित भिक्षु अनागारिका एवं सम्पूर्ण उपासक उपासिकाहरूलाई जलपान भोजनको प्रवन्ध गर्नु भएको थियो भने अन्य व्यवस्था आनन्दकुटी दायक सभाद्वारा भएको थियो।

लुम्बिनीग्रामको शिलान्यास :

१७ भाद्र, लुम्बिनी । लुम्बिनी प्राइभेट लिमिटेडले बुद्धको जन्मभूमि लुम्बिनीमा निर्माण गर्न लागेको लुम्बिनीग्रामको शिलान्यास कार्यक्रम पूर्ण धार्मिक विधि अनुसार सम्पन्न भयो । देशका विभिन्न ठाउँमा छरिएर रहेका बुद्ध र बुद्ध धर्म प्रति श्रद्धा भएकाहरूलाई लुम्बिनीमै नेपाली परम्परागत शैलीमा स्थायी बसोबास गराउन विभिन्न सुविधाका साथ यस लुम्बिनीग्राममा हाल पहिलो चरण स्वरूप करिब ५ विगाहा जग्गामा ५८ वटा दुई तल्ले घरहरू निर्माण हुने कुरा उक्त शिलान्यास कार्यक्रममा इ. स. रोज प्रधानद्वारा जानकारी गराइएको थियो । भवनहरूको मूल्य A, B र C गरी तिन प्रकारले निर्धारण गरिएको र सर्वसाधारणले पनि सो भवन खरीद गर्न सक्नु भन्ने उद्देश्यले घरको मूल्य भुक्तानी किस्ताबन्दीमा गर्न सकिने गरी मिलाएको जानकारी उक्त प्रा. लि. का प्रबन्ध निर्देशक श्री ज्ञानुराजा शाक्यले बताउनु भयो भने उक्त निर्माण कार्य १८ महिना देखि २ वर्ष भित्रमा सम्पन्न गरी खरीदकर्ताहरूलाई हस्तान्तरण गर्ने योजना रहेको कुरा आर्थिक निर्देशक श्री पुष्कर मान शाक्यबाट थाहा हुन आएको छ ।

ज्ञानमाला बौद्ध जागरण बुद्ध पूजा सम्पन्न

२२ भाद्र, ललितपुर । ज्ञानमाला भजन खलः स्वयम्भूको आयोजनामा छैठौँ ज्ञानमाला बौद्ध जागरण बुद्धपूजा ललितपुर स्थित वरेगाउँ-गोदावरीमा सम्पन्न भएको छ । स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनको प्रस्तुति पछि भिक्षु कोण्डण्य समक्ष शील प्रार्थना र बुद्ध पूजा कार्य सम्पन्न भएको थियो । खलःका सचिव किरण कुमार जोशीबाट स्वागत मन्तव्य पछि सल्लाकार एवं धर्मोदय सभाका महासचिव सुवर्ण शाक्यले बौद्ध जागरणको उद्देश्य र औचित्य माथि प्रकाश पार्नु भयो भने धर्म देशना गर्नु हुँदै भिक्षु कोण्डण्यले जागरणमुलक कार्य गर्न सकेमा नै सबैमा जागरण आउने र चेतना स्तर अभिवृद्धि हुने कुरा औल्याउनु भयो ।

“तथागत भन्नुहुन्छ” विमोचन

२३ भाद्र, बुद्धविहार भृकुटीमण्डप, भिक्षु सुशीलद्वारा रचित संकलित एवं सम्पादित “तथागत भन्नुहुन्छ” नामक आकर्षक पुस्तक समारोहका प्रमुख अतिथि धर्मोदय सभाका अध्यक्ष लोक दर्शन वज्राचार्यले विमोचन गर्नुभयो । वहाँले बौद्ध साहित्य भण्डारलाई संक्षिप्त तथा थोरै समयमा अध्ययन गर्न सकिने पुस्तकको आवश्यकता भैराखेकोमा यस पुस्तकले पनि ठूलो सघाउ पुऱ्याउने विचार व्यक्त गर्नुभयो । उक्त पुस्तकको समिक्षा एवं समालोचना भिक्षु कोण्डण्यले गर्नु भएको थियो भने भिक्षु सुशीलले पनि आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्दै सहयोगीहरूलाई धन्यवाद गर्नुभएको थियो । सो पुस्तक निशुल्क धर्मदानको रूपमा कोपुण्डोलका पुष्प मानन्धरबाट प्रकाशन गर्नुभएको थियो । वहाँले यस्तै अन्य उपयोगी पुस्तकहरू प्रकाशन गर्ने सुभेच्छा व्यक्त गर्नुभयो ।

हर्षमुनि शाक्यद्वारा स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएको सो समारोहमा सचिव मदन तुलाधरले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो । समुहका अध्यक्ष शान्तरत्न शाक्यको सभापतित्वमा संचालित सो सभा उपाध्यक्ष त्रिरत्न मानन्धरले संचालन गर्नुभएको थियो ।

मध्यपुर थिमिमा साधारण सभा सम्पन्न

२६ भाद्र, भक्तपुर । धर्मोदय सभा मध्यपुर थिमि नगर शाखा नगदेशको प्रथम साधारण सभा सम्पन्न भएको छ । केन्द्रीय सभाका अध्यक्ष लोक दर्शन वज्राचार्यको प्रमुख अतिथित्वमा सम्पन्न सो समारोहमा कृष्ण कुमार प्रजापतिद्वारा रचित “बुद्धकालीन समाजया परिस्थिति व थीथी हलज्वल” नामक पुस्तक उपासक श्री ज्ञानज्योति कंसाकारले लोकार्पण गर्नुभयो । विभिन्न वक्ताहरूले मन्तव्य व्यक्त गरेको सो सभामा धर्मोदय सभा मध्यपुर शाखाको नौ सदस्यीय नयाँ कार्य समितिको चयन भएको छ । जस अन्तर्गत अध्यक्ष - ज्ञान कुमार बांडे, उपाध्यक्ष - न्हुच्छे कुमार सिक्केमन, कोषाध्यक्ष - दीपक राज सौपाल, सचिव - कृष्ण कुमार प्रजापति तथा सदस्यहरूमा रामभक्त हेंजु, पञ्च ब. कोंजु, पञ्च नरसिंह बांडे, लक्ष्मी कृष्ण कोंजु र राजमान न्याकै चुनिनु भएका छन् ।

युवा बौद्ध संघ पोखराको वार्षिक उत्सव

२३ भाद्र, पोखरा । युवा बौद्ध संघ पोखराको छैठौं वार्षिक उत्सव तथा साधारण सभा भिक्षु श्रद्धानन्द समक्ष शील प्रार्थना पश्चात लेखनाथ नगरपालिकाका उप-प्रमुख गोपाल गुरुङको प्रमुख आतिथ्यत्वमा सम्पन्न भएको छ । सो समारोहमा विभिन्न अतिरिक्त कृयाकलापमा विजयी विद्यार्थीहरू, रक्तदाताहरू तथा सम्बन्धित संयोजकहरूलाई पुरस्कार-प्रशंसा पत्र प्रदान गरिएको थियो । संघका अध्यक्ष प्रकाश उदासको सभापतित्वमा सम्पन्न सो सभामा विभिन्न वक्ताहरूले सुभेक्षा व्यक्त गरेका थिए ।

उपासक कुञ्जबहादुरको निधन

२४ भाद्र, काठमाडौं । नेपालमा धेरैबढी पुनर्जागरणको समय देखि बौद्ध उपासकको भूमिका निभाउँदै राणा शासन देखि नै शिक्षण क्षेत्रमा आफूलाई समर्पित गरि आउनु भएका ७९ वर्षीय उपासक कुञ्जबहादुरको निधन भएको छ । नेपाल भाषामा सर्वप्रथम स्नातक तह उत्तीर्ण गर्नुहुने वहाँ "श्रेष्ठ सिरपाः" द्वारा पनि विभूषित व्यक्तित्व हुनुहुन्छ । विभिन्न बौद्ध संघसंस्थामा आबद्ध वहाँले काठमाडौं मजिपात स्थित पद्म सुगन्ध विहारको स्थापना एवं वर्तमान स्थिति सम्म पुन्याउन महत्वपूर्ण भूमिका पनि निभाउनु भएको थियो । स्मरणीय छ नेपाल भाषा तथा नेपाली भाषाको अध्यापन गर्नु हुने वहाँले एक समय संचाराम भिक्षु तालिम केन्द्रमा पनि श्रामणेर भन्तेहरूलाई अध्यापन गर्नुभएको थियो ।

चीन भ्रमण टोली काठमाडौं फिर्ता

२४ भाद्र, काठमाडौं । धर्मोदय सभाको ४९ सदस्यीय प्रतिनिधि मण्डल १२ दिने विभिन्न चिनियाँ साँस्कृतिक, धार्मिक एवं सामाजिक महत्त्वले भरिएको क्षेत्रहरूको भ्रमण गरी सकुसल काठमाडौं आइपुगेको छ । धर्मोदय सभाका उपाध्यक्ष एवं राष्ट्रिय सभाका सदस्य माननीय लक्ष्मीदास मानन्धर र सह कोषाध्यक्ष सागरमान वज्राचार्यको नेतृत्वमा चीन भ्रमणमा जानु हुने नेपाली प्रतिनिधि मण्डललाई चिनियाँ बौद्ध संघले हार्दिक स्वागत गरेको थियो भने चीनका लागि नेपालका राजदूत राजेश्वर आचार्यले शाही नेपाली राजदूतावासमा एक भव्य स्वागत कार्यक्रमको आयोजना गर्नुभयो । यसरी नै धर्मोदय सभाले आगामी २३ गते पुनः चीनमा तीर्थयात्रा लाने भएको छ ।

यम्पि महाविहारमा पनि थाई बुद्ध प्रतिमा

२७ भाद्र, ललितपुर । थाइल्याण्डका सोमदेव फ्रा. धम्मधिरका प्रमुखत्व एवं थाइ दाता याक जाइ पाई उपासिकाको सश्रद्धानुरूप इवही स्थित यम्पि महाविहार लाई शाक्यमुनि बुद्ध, सारी पुत्र र मौदगल्याणको ६ फिट प्रतिमा प्राप्त भएको छ । सो प्रतिमाहरू यम्पि महाविहारमा बाजागाजाका साथ ग्वाकोदेखि नगर परिक्रमा गराउँदै प्रतिस्थापन गरिएको छ । भिक्षु भद्रियको संयोजकत्वमा भएको उक्त परिक्रमामा मणिमण्डप, शाक्यसिंह, सुमंगल विहार तथा काठमाडौंका गरी करिब ८०० जनाको सहभागीता रहेको थियो । अन्तमा भिक्षु भद्रियद्वारा धर्मदेशना पछि यम्पिदायक परिषदका संयोजक तन्त्रमुनि शाक्य र विहार सुधार समितिका अध्यक्ष शान्तमान शाक्यले मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो ।

धर्मोदय सभाको ५८ औं साधारण सभा

३० भाद्र, कीर्तिपुर । धर्मोदय सभाको ५८ औं साधारण सभा माननीय मन्त्री शरद सिं भण्डारीको प्रमुख आतिथ्यत्वमा सम्पन्न भयो । बोधिमत प्रज्वलन पश्चात अ.ने.भि. महासंघका अध्यक्ष श्रद्धेय बुद्धघोष महास्थविर समक्ष पञ्चशील प्रार्थना पछि धेरैबढी, वज्रयान, महायानका क्रमशः भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर, सत्त्वतारा वज्राचार्य तथा लामागुरुज्यूहरूले मंगलपाठ गर्नुभएको थियो । धर्मोदय सभाका महासचिव सुवर्ण शाक्यबाट स्वागत भाषण तथा वार्षिक प्रतिवेदन, कोषाध्यक्ष श्री पद्मज्योतीबाट आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभयो । शाखा केन्द्रका सदस्यहरू उपस्थिती रहेको उक्त सभामा धम्मपद र गृह विनय क्रमशः गुरुङ र थारु भाषामा अनुदिन पुस्तकको विमोचन माननीय मन्त्रीज्यूले गर्नुभयो । सभापतित्वको आसनबाट लोक दर्शन वज्राचार्यले बोल्नुभएको सो सभा सचिव बुद्धरत्न वज्राचार्यले संचालन गर्नुभयो । दुईदिने वार्षिक सभा तेश्रो सत्रमा सम्पन्न भएको थियो ।

विविध बाजागाजा समूहलाई प्रशंसा पत्र प्रदान

२८ भाद्र, काठमाडौं । २५४५ औं बुद्ध जयन्तीका दिन पवित्र अस्थिधातु नगर परिक्रमामा विभिन्न बाजागाजा सांस्कृतिक टोलीहरूले सहभागी भई सहयोग गरे अनुरूप बुद्धजयन्ती समारोह समिति श्रीघः विहारले सबै सहभागीहरूलाई आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यत्वमा एक समारोहका बीच प्रशंसा पत्र एवं धार्मिक पुस्तकहरू प्रदान गरिएको थियो ।

बौद्ध चलचित्र चाण्डालिकाको प्रदर्शन

३१ भाद्र । बुद्धका निजि सचिव भिक्षु आनन्द र तात्कालीन समाजमा अछुत मानिएका चाण्डालिकाको जीवनीमा आधारित नेपाल भाषाको पहिलो बौद्ध कथानक चलचित्र “चाण्डालिका” प्रिमियर शो एवं सर्वसाधारणका लागि ग्वार्कोस्थित गुण सिनेमा हलमा सफलता पूर्वक प्रदर्शन गरिएको कुरा थाहा हुन आएको छ ।

भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर मलेसिया प्रस्थान

३ असोज, बानेश्वर । अ.ने.भि. महासंघका सचिव एवं विश्व शान्ति बौद्ध शिक्षालयका प्रमुख भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर पाँच दिने कार्यक्रम सहित मलेसिया प्रस्थान गर्नुभयो । वहाँबाट क्वालालम्पुरस्थित क्ल्याड शरहमा बुद्धिष्ट सेन्टरको लागि प्राप्त जग्गाको भूमिसोधन मंगल कार्य सम्पन्न एवं धार्मिक प्रवचन गर्नुभई काठमाडौं फर्किनु भएको छ ।

२५४४ औं परियत्ति पुरस्कार वितरण

३ असोज, पाटन । नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाको बु.सं. २५४४ औं परीक्षाको पुरस्कार तथा प्रमाण पत्र वितरण समारोह श्रद्धेय अ.ने. महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरको सभापतित्व एवं श्रीलंकाका महामहिम राजदूत Mrs. Pamela J. Deen को प्रमुख आतिथ्यत्वमा एक समारोहका बीच केन्द्रीय कार्यालय मणिमण्डप विहारमा सम्पन्न भयो । केन्द्रीय सह परीक्षा नियन्त्रक भिक्षु धर्मशोभन महास्थविरवाटे स्वागत पछि अ.ने.भि. महासंघका उपाध्यक्ष भिक्षु सुदर्शन महास्थविरले परियत्तिको महत्त्व बारे बोल्नु भयो ।

वार्षिक परीक्षाको प्रतिवेदन केन्द्रीय परीक्षा नियन्त्रक भिक्षु शीलभद्र महास्थविरले प्रस्तुत गर्ने क्रममा यस वर्ष अ. मुदिताले परियत्ति कोविद उत्तीर्ण गर्नुका साथै सद्धम्मपालकका ६ जना लगायत ६८० जना परियत्ति विद्यार्थीहरूले परिक्षामा उत्तीर्ण गरेको जानकारी दिनुभयो । समारोहमा प्रमुख अतिथि महामहिम राजदूत Pamela J. Deen ले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नु भयो भने प्रज्ञानन्द स्मृति सिरपाः तथा दिवंगत अ. सुशिला स्मृति कोविद सिरपाः पनि प्रेरणा स्वरूप सद्धम्मपालक र कोविद विद्यार्थीहरूलाई प्रदान गरिएको थियो । थाई काउन्सलर Mr. Merayut Yoothongkam को पनि समुपस्थिति रहेको उक्त समारोह सम्पन्न गर्न सहयोग गर्नु हुने सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई भिक्षु बोधिज्ञानबाट धन्यवाद ज्ञापन पछि सभापतित्वको आसनबाट श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरले सम्बोधन गर्नु भएको सो कार्यक्रमको संचालन भिक्षु भदियले गर्नुभयो ।

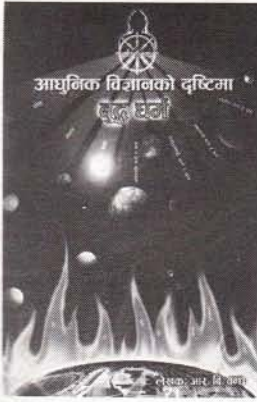
Ajay Overseas (Pvt.) Ltd
(Importer & Exporter)

Head Office : Ward No. 16, Vanasthali, Branch Office : Ward No. 24, Woru Tole
P.O. Box No. : 9754 Kathmandu, Nepal, Tel : No. : 229287

“आधुनिक विज्ञानको दृष्टिमा बुद्धधर्म”

पुस्तक प्रकाशित

काठमाडौं । धर्म र विज्ञानको सही र सन्तुलित तुलनात्मक अध्ययन सामाग्रीको अभावलाई परिपूर्ति गर्न बुद्धधर्म र आधुनिक विज्ञानका विविध पक्षहरूमा तुलनात्मक अध्ययन गरिएको एकदमै नूतन शैलीको अनुसन्धानमूलक महत्त्वपूर्ण कृति बौद्ध विद्वान तथा

ग्रन्थकार आर. बी. बन्धुद्वारा लिखित पुस्तक “आधुनिक विज्ञानको दृष्टिमा बुद्धधर्म” हालै प्रकाशनमा आएको छ ।

बुद्धकालीन र आधुनिक विचारको समानता, बुद्धधर्म र वैज्ञानिक प्रविधिका उपलब्धीहरू, हेतुवाद, विभज्जवाद र वर्यायवादका पथको अनुशरणमा बुद्धधर्म र विज्ञानको सामिप्यता, जीव पुनरोपादन विधि देखि अन्तरिक्ष पर्यटन सम्मका अद्यावधि प्रगतिलाई यस पुस्तकमा समेटिएको छ । पुस्तकको डिजाइन गेटअप आकर्षक रहेभैं आवरण पृष्ठ चिन नौलो खालको भएभैं सर्वसाधारणमा धर्म र विज्ञानको विषयमा जनजागृति ल्याउने उद्देश्य देखिनु यसको विशेषता हो । सद्धर्मप्रेमी साहु ज्ञानज्योति कंसाकारद्वारा प्रकाशित यस धर्मदान पुस्तकमा लेखकले वैज्ञानिक, दार्शनिक, बुद्धिजीवी, अनुसन्धानकर्ता, विद्यार्थी लगायत जोसुकैलाई रोचक, पठनीय, मननीय र उपयोगी कुराहरू समाहित गर्नुभएको छ ।

महापरित्राण सम्पन्न

१६ आश्विन, काठमाडौं । आनन्दकुटी विहार स्वयम्भूमा दिवंगत अनागारिका कुशावतीको पुण्यस्मृतिमा भिक्षु महासंघबाट महापरित्राण पाठ सम्पन्न भयो । उक्त पुण्य कार्यमा उपस्थित सबैलाई आनन्दकुटी दायक सभाद्वारा जलपान भोजनको व्यवस्था गरेको थियो ।

"One knows only what one has experienced, not just read about or thought about but actually experienced, otherwise one's knowledge is only theoretical"

Dampa Enterprises

Tibetan Raw Wool,
Pashmina & Silk Yarn
Wholesaler

Tel : 270828 (Off.) 272045 (Res.)
Fax : 278926, 484129 (Show room)
Mobil : 981020922
Swayambhu (Ring Road)
Kathmandu - 15, Nepal

कृष्ण बिस्कुटका उत्कृष्ट बिस्कुटहरू

उत्पादक: कृष्ण बिस्कुट कम्पनी प्रा. लि., कृष्ण पाउरोटी चोक, कमलपोखरी, काठमाडौं, फोन: ४९५९५७, ४९९४५२